

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 7 (472), година XXXV

17 октомври 2017 година

За духовните ценности в съвременната наука

Пловдивският университет
започна новата учебна година
с 3700 първокурсници

На стр. 2

Студентска формация оглавява
световния ТОП 40 за етномузика

На стр. 2

Стр. 4

25 години Юридически факултет

В Броя ще прочетете още:

- Студенти русисти станаха победители в Международна квалификационна школа
- Четвъртото балканско лятно училище по религии и обществен живот
- Работилницата за културно наследство „Усети града“ и интерактивна изложба бяха представени във Варна
- Покана за среща на възпитаниците от първия випуск на Филологическия факултет
- Студентка от Университета е избрана за *Мис Пловдив 2017*
- Два модерни скенера за дигитализация на библиотечните ресурси в Университета
- Как и защо са създадени някои изкуствени езици
- Личности, свързани с историята на Пловдив
- Специално обръщение към българския учител от Фондация „Йордан Камджалов“

Пловдивският университет започва новата учебна година с 3700 първокурсници

Тържественото откриване на новата учебна година се състоя на 29.09.2017 година в Спортната зала на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Сред официалните гости бяха заместник-министърът на образованието и науката д-р Петър Николов, заместник-областният управител Петър Петров, кметовете на район „Централен“ и район „Северен“ – Георги Стаменов и Ралйо Ралев.

„Във вашата младост се оглежда нашето бъдеще“ – с тези думи се обърна към студентите ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов в своето академично слово. Той припомни, че това е 57-ата поредна учебна година за висшето училище. „През този период университетът бележи непрекъснат възход и развитие и се е утвърдил като стабилна, желана и престижна учебна институция. И това беше публично потвърдено през тази година от едно мащабно изследване, възложено от КНСБ, което се базира само на обективни числови показатели. Университетът беше класиран на първо място сред всички висши училища в страната като мениджмънт, стабилност, перспектива, предсказуемост.

Образованието и образоваността сами по себе си са ценност. Университетското образование не е само прагматика. Практическите умения и компетенции трябва да бъдат продукт на висока образованост. Пловдивският университет е средище, в което младите хора формират нов начин на мислене и продължават своята социализация“, каза още в словото си проф. Козлуджов.

По дългогодишна традиция пловдивската алма матер ежегодно, дори в годините на т. нар. демографска криза, запълва почти до 100% местата си по държавна поръчка. През учебната 2017/2018 година броят на новоприетите студенти в деветте факултета е близо 3400, което се равнява на 98% от акредитирания държавен прием. Заедно със заетите места в двата филиала общият брой на първокурсниците в ПУ „Паисий Хилендарски“ достига 3700.

Понастоящем в Пловдивския университет се обучават над

20 000 студенти в 28 професионални направления и в над 120 специалности. През октомври стартира и обучението в 118 магистърски програми. За качеството на учебния процес се грижат 600 преподаватели, 400 от които са с докторска степен, 85 са професори и 210 са доценти.

Моменти от откриването на учебната година

министъра на образованието и науката Кирил Вълчев. Поздравителни адреси бяха изпратили още областният управител Здравко Димитров, кметът на Пловдив инж. Иван Тотев и Национално издателство за образование и наука „Аз Буки“.

Церемонията традиционно включваше ритуално предаване от абсолвентите на първокурсниците на символите на Университета – ключа, препис от „История славяно-българска“ на Паисий Хилендарски и знамето на висшето училище.

В празничната програма със свои композиции участва вокално-инструменталната формация „Жарва“, която е съставена от студенти от катедра „Музика“. През м. август т.г. формацията зае първите две места в ТОП 40 Видео на световната платформа за етномузика – Ethnocloud.

Нека новата академична година да е хубава и успешна за всички студенти, преподаватели и служители на ПУ „Паисий Хилендарски“!

„Пловдивски университет“

Студентска формация от Университета оглавява световния ТОП 40 за етномузика

Първите две места в **ТОП 40 Видео** за м. август на световната платформа за етномузика – Ethnocloud, зае студентската вокално-инструментална формация „Жарва“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Клиповете към композициите „Калино, Калинче“ и „Миш-маш“ на младите музиканти са получили най-много гледания и са извоювали първо и второ място в Ethnocloud (<https://ethnocloud.com/world-music/charts>). За месец септември са съответно на първо и трето място. В глобалния етночарт със свои продукции участват музиканти от целия свят.

За първи път челните места се заемат от българска група. Успехът е голям както за страната, така и за Пловдив, и особено – за Пловдивския университет.

„Жарва“, която е сформирана от студенти от специалността „Музика“, успешно съчетава и миксира съвременен фънк с български фолклор, така че да подтикне младото поко-

ление да се обърне към корените си. Идеята за създаването на групата е на Владимир Величков – докторант и преподавател в катедра „Музика“, като целта му е студентите не само да придобият добра вокална или инструментална подготовка, а и да получат шанс за професионално развитие. В „Жарва“ освен самия Владимир Величков участват още вокалистите Стефани Желязкова, Мария Петкова и Шери Асан, Валя Иванова – гъдулка, Йордан Топалов – гайда, Аделин Недялков – клавишни, Йордан Василев – ударни, Калоян Николов – тъпан, и Борислав Алексиев – кавал.

Филиалът на Пловдивския университет в Смолян посрещна своя 55-и випуск

Доц. д-р Русалена ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА

Новата академична 2017/2018 година в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Филиал – Смолян, бе открита тържествено на 2.10.2017 г. Официално бяха посрещнати студентите първокурсници от 55-ия випуск, като трябва да отбележим, че 115-те новоприети студенти съставляват 103% от утвърдения държавен план-прием в специалностите „Начална училищна педагогика с чужд език“, „Български език и английски език“, „Български език и история“, „История и география“, „Информационни технологии, математика и образователен мениджмънт“, „Туризъм“ и „Биология, човешко поведение и здраве“.

Официални гости на събитието бяха областният управител на област Смолян г-н Недялко Славов, секретарят на община Смолян г-н Момчил Николов, началникът на Регионалното управление на образованието г-н Никола Запрянов, директори на базови училища и представители на различни културни институции в града.

В приветственото си слово директорът на Филиал – Смолян, проф. д-р Илиан Иванов увери първокурсниците, че не са сбъркали в своя избор. Той гарантира, че въпреки негативните демографски тенденции усилията му са насочени към съхраняването на Филиала като образователна институция, и припомни, че през тази година се навършват 55 години от създаването на Училищния институт в гр. Смолян

и 20 години от преобразуването му във филиал на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Проф. Иванов сподели, че постепенно Филиал – Смолян, се завръща към първоначалните си традиции, свързани с обучението на учители. И макар засега това да е все още непопулярна кауза, той изрази очакването си за постепенна промяна на тенденциите и засилване на интереса на кандидат-студентите именно към учителските специалности.

Областният управител Недялко Славов поздрави първокурсниците и преподавателите и заяви: „Считам присъствието си тук като важен знак, че филиалът на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в Смолян е изключително важен за областния град не само като образователна

институция, но и като институция, която формира част от облика на Смолян като университетски град. И тук е мястото да благодаря, че въпреки предизвикателствата на прехода Пловдивският университет и местният филиал не направиха компромис с качеството, което е причина много от студентите да избират да се обучават тук, знаейки, че получават добро образование, осигуряващо им голям шанс за професионална реализация“. В заключение той декларира подкрепата си като областен управител: „Имате нашата протегната ръка и за в бъдеще, в рамките на нашите възможности, пък и отвъд тях. Показваме приоритетно отношение към образованието в Родопите, да продължим така и напред. Сигурен съм, че това е правилният и успешен подход“.

В словото си секретарят на община Смолян Момчил Николов отбеляза, че образованието и образователните традиции са с водещо значение в гр. Смолян и изключително важно място в тях заема именно Филиал – Смолян, поради факта, че ежегодно в него се обучават над 500 млади хора.

Към първокурсниците се обърна и началникът на РУО – Смолян, Никола Запрянов. В приветствието си той подчерта увеличаването на дефицита от млади учители в област Смолян и декларира, че очаква възпитаниците на ПУ, Филиал – Смолян, да се реализират професионално именно като учители. Думите му бяха потвърдени и от приветствията на директорите на базовите училища, които изразиха удовлетворението си от съвместната работа с Филиал – Смолян, в областта на практическото обучение на студентите и от качеството на академичната им подготовка.

В заключителните слова за закриването на тържеството заместник-директорът на Филиал – Смолян, доц. д-р Русалена Пенджекова отбеляза съвпадението на датата 2 октомври с Международния ден на ненасилието и призова към ненасилие, основано на разбирателство, подкрепа, обич и доброта. Тя пожела успешна и спокойна нова 55^а академична учебна година на всички студенти и преподаватели.

Три нови курса по руски език започват в Университета

Центърът за езици и межкултурна комуникация при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ със съдействието на Центъра за руски език и култура стартира три курса по руски език. Единият от курсовете е за деца от 1-ви до 5-и клас, а останалите два са за начинаещи – ниво А1 и ниво А2. Курсовете по руски език започват на 16 октомври и ще бъдат водени от опитни преподаватели русисти.

Руският език е един от най-разпространените световни езици. Курсовете, които предлагат двата центъра, са добра възможност за усвояване на комуникативни умения от сферата на ежедневно общуване и туристическите дестинации, посочват организаторите.

Покана за участие в „Дни на науката 2017“

Традиционната ежегодна научна сесия „Дни на науката 2017“, организирана от Съюза на учените – Пловдив, ще се проведе на 2 и 3 ноември 2017 г. в Дома на учените, ул. „Митрополит Паисий“ 6, по следните научни направления:

- ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИИ
- ЕСТЕСТВЕНИ И АГРАРНИ НАУКИ
- ХУМАНИТАРНИ И ОБЩЕСТВЕНИ НАУКИ
- МЕДИЦИНА, ФАРМАЦИЯ И ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА.

Материалите могат да бъдат представени с постери или устна презентация.

Заявки за участие ще се приемат до 27 октомври 2017 г. в канцеларията на

Съюза, по пощата или на e-mail: sub_plov@mail.bg. Представените заявки след този срок се допускат до участие, но е възможно да не бъдат включени в предварително обявената програма.

За повече подробности проверете на сайта www.subplovdiv.com.

На 2 ноември 2017 г. от 17 ч. в Синия салон на Дома на учените ще бъде отбелязан Денят на народните будители. Програмата предвижда тържествено слово, честване на юбилейни годишнини на членове на СУБ, връчване на дипломи за членство в СУБ и членски книжки на новоприети членове, концертна програма, коктейл.

От ръководството на СУБ – Пловдив

25 години Юридически факултет

Иван КЪРЧЕВ

Юридическият факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ чества 25 години от основаването си. Цялата 2017 година беше съпътствана с редица прояви по повод на юбилея, като кулминацията на тържествата беше на 19 и 20 септември. В рамките на два дни в Пловдив си дадоха среща най-изявените академични преподаватели, юристи, практики и разбира се, представители на държавната и местната власт.

В първия ден от юбилейната научна конференция „Правото – традиции и перспективи“ участниците и гостите на събитието чуха поздравителни адреси и юбилейни научни доклади от основателите на факултета, чуждестранните гости от Швейцария, Италия, Франция, Хърватия, Сърбия, Македония. Форумът, посветен на 25 години правно образование в Пловдив, бе открит в Заседателната зала на Общинския съвет, а неговият председател г-жа Савина Петкова поздрави гостите и участниците и им пожела успешна работа.

Ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов честити четвъртвековния юбилей на ЮФ и отбелязва значимостта на факултета в академичния живот на пловдивската Алма матер и все по-нарастващата му роля в областта на правото в национален мащаб. Той връчи на декана проф. д-р Венцислав Стоянов пластика, изобразяваща патрона на университета Паисий Хилендарски.

Проф. д-р Емилия Друмева – секретар по правните въпроси на президента на Република България Румен Радев, представи поздравителен адрес от негово име, в който се казва: „Вярвам, че на четвъртвековната история на факултета може да се гледа единствено през призмата на постигнатото до момента, а то не е малко. През тези години пловдивският Юридически факултет отстоява мисията непрекъснато да усъвършенства образователната и научната дейност по начин, който допринася за високата реализация на неговите възпитаници в съдебната система, адвокатурата, администрацията, неправителствения сектор и правната наука. Не е случайно, че в условията на свободно съревнование между различните институции, натоварени с отговорната задача да подготвят и създават кадри в правна-

та сфера, факултетът е изградил собствен облик и авторитет.

Убеден съм, че това минало и настояще на Юридическия факултет е такова именно заради неговите авторитетни преподаватели и амбициозни студенти. И точно те имат потенциала да се справят с бъдещите предизвикателства пред юридическата професия и наука. Пожелавам Ви успехи, почтена и ползотворна реализация в правната наука и практика!“

Две гледни точки към залата при официалното откриване на конференцията

От трибуната приветствия към присъстващите отправиха председателят на Административния съд в Пловдив Явор Колев и секретарят на Пловдивската адвокатска колегия Иван Демерджиев. По случай 25-годишнината на Юридическия факултет и откриването на научната конференция „Правото – традиции и перспективи“ поздравителни адреси бяха изпратили вицепрезидентът на Република България Илиана Йотова, Екатерина Захариева – заместник-министър председател и министър на външните работи, кметът на Пловдив Иван Тотев, проф. д-р Ирена Илиева – директор на Института за държавата и правото към БАН, проф. д-р Сашо Пенев – декан на Юридическия факултет на Софийския университет, доц. д.ю.н. Живко Драганов – декан на Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство, проф. д-р Антон Илиев – декан на Факултета по математика и информатика, доц. д-р Соня Костадинова – декан на Биологическия факултет, доц. д-р Веселин Кметов – декан на Химическия факултет, председателят на Българския червен кръст акад. Христо Григоров, генералният директор на БЧК проф. Красимир Гигов и др.

Последваха юбилейните доклади на редица изявени български юристи, които са

кръг от хора, а академичните преподаватели представиха своите виждания по отделните казуси в различните направления на науката и заобикалящите ни правоотношения в ежедневието.

От деканското ръководство с признателност заявиха, че Адвокатската колегия в Пловдив, КЦМ и Фонд „Научни изследвания“ към ПУ са подпомогнали значително проявата, с която бе достигната кулминационната точка на честванията по случай 25-годишнината на Юридическия факултет. Не на последно място трябва да се подчертае и подкрепата от ректора на университета проф. Запрян Козлуджов и от представители на местната общинска власт.

Наред с научната част за първокурсниците от редовната и задочната форма на обучение беше организирана полезна презентация за значението на правото, възможностите за развитие на студентите в ЮФ и друга полезна информация. Презентацията бе подготвена от Студентския съвет на ЮФ и представена на 20 септември. В същия ден студентите имаха възможността да посетят аудиториите и да изслушат докладите на преподавателите.

„Най-важната задача след успешната конференция е да завършим акредитацията на ЮФ, която е на дневен ред през следващата 2018 година. Надяваме се, че ще спазим традицията и занапред ще се справяме успешно с всички предизвикателства, които стоят пред нас. Правото е създадено от човека и служи на човека, а в основата на правото стои справедливостта. Всички сме призвани към нея, а ЮФ е мястото, където нашите студенти могат да черпят знания, за да я постигат в професионалната си реализация“ – заяви доц. Христо Паунов, който бе сред основните организатори на юбилейната конференция заедно с другия заместник-декан доц. д-р Теодора Филипова.

сред основателите и доайените на Юридическия факултет: проф. д-р Венцислав Стоянов (публикуваме отделно и юбилейното му слово), проф. д.ю.н. Цветана Каменова, проф. д-р Дарина Зиновиева, проф. д-р Емилия Друмева, чл.-кор. проф. д.ю.н. Цанка Цанкова, проф. д.ю.н. Васил Мръчков, проф. д.ю.н. Малина Новкиришка, доц. д-р Янаки Стоилов, и чуждестранните гости: проф. д-р Герхард Фиолка, проф. д-р Ксавиер Годен, проф. д-р Жан-Кристоф Барбато, проф. д-р Мария Игнатович.

Вторият ден на конференцията премина в аудиториите и залите на ПУ „Паисий Хилендарски“, където паралелно вървяха пет панела – „Гражданскоправни науки“, „Публичноправни науки“, „Международно право и международни отношения“, „Теория и история на правото“ и „Наказателноправни науки“. Модератор на всеки от панелите беше преподавател от ЮФ, а участниците изнесоха над 70 научни доклада.

„Самата бройка на научните доклади е огромна и ние се радваме, че десетки колеги от цялата страна участваха в юбилейната конференция, което е доказателство за важното значение на юридическото образование и перспективата, която стои пред нас и пред нашите студенти“ – заяви заместник-деканът доц. Христо Паунов.

В отделните панели бяха разгледани множество практически въпроси, които засягат широк

Слово на проф. д-р Венцислав Стоянов – декан на Юридическия факултет

Уважаема г-н Ректор, уважаема госпожо Председател на Общинския съвет, уважаеми гости, скъпи колеги!

Изминаха 25 години от създаването на Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Този четвърт век е достатъчно значим период, за да може един факултет да докаже правото на своето съществуване при наличието на сериозна конкуренция или да отпадне от образователната система на страната. Нашият факултет устоя на проверката на времето. Това се потвърждава от интереса на младите хора към него, което е безспорен атестат за качеството на получаваното образование, от броя научни публикации, от контактите с водещи юридически факултети в чужбина и от отношението на юридическата колегия към него. И понеже възрастта на факултета не е толкова впечатляваща, то позволете ми да ви занимая с малко факти от неговата история.

При създаването на Факултета през 1992 г. основната част от преподавателите бяха от Института за държавата и правото при БАН, като това закономерно предопредели високото ниво на преподаването. Тесните научни връзки между факултета и ИДП – БАН, се поддържат и днес въз

Проф. Венцислав Стоянов

основа на сключения договор за научна интеграция. Може спокойно да се каже, че през изминалите 25 години едни от най-добрите преподаватели юристи бяха лектори при нас. Списъкът с техните имена е дълъг, затова ще спомена само някои: Чудомир Големинов, Нено Неновски, Цанка Цанкова, Васил Мръчков, Кино Лазаров, Емилия Къндева, Цветана Каменова, Емилия Друмева, Радка Радева, Гълъбина Петрова и др. Обменът на преподаватели с най-голямата научна институция в България, както и добре подготвените собствени кадри определиха мястото на факултета във висшето юридическо образование в страната. От 1996 г., годината на първия випуск, досега тук се дипломираха 3365 юристи.

И тъй като стана дума за цифри, нека заговоря с техния език: в момента във факултета се обучават 1021 студенти в редовно и задочно обучение, като обучението се осъществява от 61 преподаватели, сред които 1 член-кореспондент, 17 професори, 18 доценти и 10 главни асистенти, които са доктори. Голяма част от завършилите наши възпитаници са намерили своята реализация в съдебната система, като 63 от тях са апелативни, окръжни и районни съдии и прокурори, 1200 са адвокатите, вписани в Пловдивската адвокатска колегия, над 20 са юрисконсултите в областните и общинските администрации. Една част от нашите студенти се насочиха към преподавателска дейност и днес петима са хабилитирани като доценти във факултета, един е в ИДП – БАН, 7 са главни асистенти доктори във факултета, 4 са асистенти и един е асистент в ИДП – БАН. Обучаваните във факултета докторанти в момента са 27, от тях 10 редовни, 13 задочни, 4 на самостоятелна подготовка. През отчетния период са защитени 25 дисертации за образователната и научна степен „доктор“ и 4 за „доктор на науките“. Общият брой научни публикации, считано от 2006 г., е 1076, брой научни конференции – 15. Това са

количествените измерения на нашите успехи, които убедително показват значимото присъствие на ЮФ в българската правна наука през годините на неговото съществуване.

Факултетът се гордее и със своите студенти. През изминалите години те участваха активно в междуфакултетни състезания по решаване на казуси. През 2012 г. бе спечелено първо място на състезанието „Аз знам повече“, а през 2016 и 2017 г. отборът на Факултета бе отличен на „JESSUP COMPETITION“.

Във факултета съществуват и две магистърски програми – *Публична администрация* и *Международни отношения*. В първата програма са обучени 365 дипломанти, във втората, която е по-нова, 47. Успешна беше и магистърската програма AMBP, която обучи 182 бакалаври, завършили Полицейската академия.

За успешното изпълнение на своята мисия факултетът бе сериозно подпомогнат от ръководството и администрацията на Пловдивския университет, както и своите административни кадри.

Това е миналото. Понастоящем факултетът продължава да се развива, поддържа научни контакти с основните научни институти у нас, както и с юридически факултети във Франция, Германия, Русия, Италия, Швейцария, Чехия, Австрия и други страни. От 2014 г. тук се издава и онлайн списание „Studia Iuris“. Това означава, че предстои утвърждаването му не само като образователно, но и като научно звено, част от българската правна наука. Ресурсът за това е налице, необходимо е обаче приемането на цялостна научна програма и подготовката на още преподаватели по основните дисциплини. Вярвам, че това ще стане, и съм убеден в успешното развитие на факултета. Пожелавам на преподавателите и студентите много здраве и творчески ентузиазъм, които е гаранцията за бъдещи успехи!

И тъй – честит юбилей, скъпи колеги! На многая и благая лета!

Председателят на Административния съд гостува при откриването на учебната година в Юридическия факултет. Деканът проф. Венцислав Стоянов приветства първокурсниците

Иван КЪРЧЕВ

Новият председател на Административния съд в Пловдив Явор Колев символично даде старт на обучението по административно право в тазгодишния втори курс по право, редовно обучение в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Посещението на магистрата се оказа приятна изненада за студентите, някои от които го разпознаха, преди да бъде представен официално пред аудиторията от заместник-декана на Юридическия факултет доц. д-р Христо Паунов и водещия курса на обучение доц. д-р Константин Пехливанов. Това определено зарадва магистрата, защото, макар и да са във втори курс, кандидат-юристите явно следят кой кой е по върховете на правораздавателната система в Пловдив.

Ръководителят на административни съдии в Града под телетата е магистрат с дълъг стаж, като през последните 10 години правораздава в същия съд и в това си качество е носител на наградата „Съдия на годината“. Преди да поеме кормилото, съдия Явор Колев беше заместник-председател на Административния съд. Пред препълнената със студенти аудитория той изнесе мотивираща реч, като разясни спецификата на административното правосъдие и многообразието от делата, които се разрешават в него – данъчни, митнически, осигурителни и др. Съдия Колев продължи традицията първата лекция на курса по

административно право да се открива от председателя на Административния съд. Миналата година тя беше открита от съдия Георги Петров – първи председател от неговото създаване през 2007 г., с два мандата на тази длъжност.

Колев подчерта доброто сътрудничество между съда и Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ и покани студентите да се запознаят с работата на съдиите в открити заседания, както и на симулативните процеси, които ще бъдат организирани от преподавателите. Последният такъв беше проведен през месец май тази година

с тогавашния трети, а сега четвърти курс. Тогава се роди идеята, дошла от студенти, проявяващи засилен интерес към материята, да се учреди Кръжок по публично-правни науки към ЮФ, който да бъде двигател на допълнителни инициативи с цел по-добра подготовка по всички дисципли-

От ляво надясно: председателят на Административния съд Явор Колев, доц. Христо Паунов и доц. Константин Пехливанов

ни от този дял на правото. Съдия Колев изтъкна, че приблизително половината от съдиите на Административния съд в Пловдив са завършили ЮФ на ПУ, както и че много от завършилите право кандидатстват за позициите „съдебни помощници“. Според него сътрудничеството между ЮФ и Адми-

нистративния съд би допринесло много за повишаване на практическата подготовка на студентите.

Докато председателят на Административния съд беше при второкурсниците, колегите им от първи курс си получаваха студентските книжки в друга аудитория на ПУ. Те бяха поздравени от декана на Юридическия факултет проф. д-р Венцислав Стоянов. Това бе тяхна втора среща с него в рамките на две седмици. Първата среща с проф. Стоянов на новоприетите студенти по право беше в рамките на двудневната юбилейна конференция, която се проведе в средата на септември. Тогава по покана на деканското ръководство и факултетния студентски съвет за първокурсниците имаше специална презентация за дейностите на ЮФ и възможността за активно участие във факултетния живот за всеки един студент правист.

Два модерни скенера за дигитализация на библиотечните ресурси в Университета

Университетската библиотека с изключителното съдействие на ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Запрян Козлуджов вече разполага с два скенера CZUR ET 16. Те имат висока производителност – 40 страници на минута (1,5 секунди на страница) с отлично качество – камерата е с висока резолюция от

16 мегапиксела. Използва се суперчувствителна сензорна технология, а максималният размер, който може да се сканира, е формат А3. Както плоската страница, така и книгата се сканират с подходящи интелигентни софтуер и алгоритъм. Изравняването на кривите, отстраняването на отпечатъка, правилната позиция, изчистването на фона са автоматични.

Системата за оптично разпознаване на текст (OCR) поддържа повече от 180 езика. Освен книжни материали могат да се сканират и триизмерни обекти. Скенерът може да се ползва и за видеопрезентации.

Единият от скенерите се намира в читалнята по природо-математически науки в Централната университетска библиотека и е достъпен за без-

платно ползване от читателите.

Вторият скенер е за дигитализиране на библиотечни ресурси. За всички книги, придобити от университетската библиотека след средата на септември 2017 година, през интернет каталога ще е видимо не само библиографското им описание, а кориците, съдържанието, избрани страници.

„Пловдивски университет“

Шестият международен студентски фестивал „Друзья, прекрасен наш союз!“

Българското черноморие отново приюти студенти русисти от цяла Европа за ежегодната им среща, където, обединени от любовта си към руския език, литература и култура, те представиха университета и страната си, общуваха, споделяха идеи и опит. Шестият международен студентски фестивал „Друзья, прекрасен наш союз!“ се проведе през месец септември 2017 година в СОК „Камчия“.

Пловдивските русисти с радост и готовност се включиха в младежкия форум, който несъмнено ги обогати интелектуално и емоционално. Те споделиха впечатленията си от преживяването.

Анастасия Кехайова, специалност „Приложна лингвистика (английски с руски език)“:

Приех участието си във фестивала като предизвикателство за личността ми, възможност за изява чрез творчество. Руският свят ми откри други, непознати светове – на човешките души. Това беше най-ценното за мен – общуването, съпричастността, докосването до ума и сърцето на другия!

За съжаление, петте дни фестивална програма не стигнаха да поговорят с всички участници, но сплотеността и приятелската атмосфера се усещаха във всяка споделена изява – отборите взаимно се аплодираха и подкрепяха по време на сценичните си изяви (даже при забравени реплики).

Сред нас, пловдивските участници, цареше истински спортен дух. Всички дадохме приноса си за достойното представяне на университета и страната си, но и получихме много в замяна – лично усъвършенстване, незабравими спомени и ярки преживявания с нови приятели.

Благодарна съм на ректора на университета проф. д-р Запрян Козлуджов, на помощник-ректора г-н Румен Киров за подкрепата, на ръководителя ни доц. д-р Надя Чернева, на представителите от Драматичния театър в Пловдив и на колегите от катедра „Руска филология“, както и на целия отбор за положителен труд и усърдие. Очаквам новите ни срещи!

Крум Андреев, магистърска програма „Актуална русистика“:

За мен фестивалът в „Камчия“ означаваше наистина много. За пореден път организаторите успяха да създадат една непов-

Участници във фестивала

торима празнична атмосфера, допълнена от удобствата на СОК „Камчия“ и близостта му с морето, предразполагаща за създаването на дълготрайни международни приятелства. Общуването с чуждестранни студенти на един и същ език, обмяната на знания и идеи, подобряването на езиковите ни умения според мен са най-голямата награда за всички участници.

Макар и събитието да имаше състезателен характер, много отчетливо се усещаха приятелските отношения между студентите от различните страни. Културните, етническите и политическите различия нямаша никакво значение – всички бяхме равни, а нещото, което ни обединяваше, бе любовта към руския език.

Щастлив съм, че имах възможност да се запозная с интересни личности, които пред очите ми преодоляваха задръжките и страховете си в старанието си да представят най-добре своята страна и университет. Приятелствата, които създадох, ще се опитам да запазя по най-добрия начин! С нетърпение очаквам новите ни срещи!

Любима Иванова, магистърска програма „Актуална русистика“:

За мен фестивалът „Друзья, прекрасен наш союз!“ бе изпълнен с хубави преживявания, но и съпроводен от задълбочена подготовка, а като резултат от всичко това се превърна в съвършения завършек на незабравимо лято.

Създадох нови приятелства, имам ценни спомени, имам шанса да представя себе си и университета си. Вярвам, че всеки участник ще отнесе в сърцето си късче топлина от шестото издание на фестивала – празник за младите русисти!

Ася Кирачена:

Преживяването „Камчия“ винаги ще остане в сърцето ми. Мястото, фестивалът ми донесоха едно разтърсващо усещане, пренесоха ме в друга реалност, помогнаха ми да забравя за проблемите на ежедневието, дори за телефона си и да се наслажда на всеки един момент от едноседмичната програма.

Фестивалът ме срещна с млади, изключително талантили хора, които имат поставени цели, говорят добре руски език, задружни са, подкрепят отборите си, но и останалите участници.

Едва ли ще мога да изразя впечатленията си в няколко реда, но ведрата и приятелска обстановка ме зареди с положителна енергия за дълго време.

Положихме много усилия, за да се представим на ниво. Репетирахме дори на плажа, но и се забавлявахме по време на различните представления. А отборът ни се превърна в много задружен и сплотен екип. „Камчия“ – това е

емоция, която остава в сърцето!

Ирина Климова, специалност „Приложна лингвистика (с руски език)“:

„Камчия“ – пет дни, наситени с емоции и ярки преживявания. Попаднах в друга реалност, ново ежедневие, пълно със запознанства с млади хора, говорещи на руски език, вечери около огъня, песни и танци. Срещнах и старите си познати от миналогодишното издание на фестивала, отново се чувствах съпричастна към руската култура!

Преодолях страха си от публичност: изминах пътя от главна героиня на Пушкин до обикновена продавачка по Чехов, а после пях и танцувах, необременена от мисли колко добре или зле ми се получава... При всяко излизане на сцената треперех като лист, но една ръка винаги ме държеше здраво – тази на моята „команда“!

Всеки един член на отбора ни беше безценен с ролята си в изявиите ни. Радвам се, че бях част от екипа ни, и се надявам приятелството ни да продължи дълго след фестивала!

Симона Пайталова:

Тези няколко дена в „Камчия“ бяха прекрасни! На фестивала преживях незабравими моменти и намерих много нови чуждестранни приятели. Въпреки натоварената програма намерихме време за плаж, вечери край огъня и много интересни разговори.

Щастлива съм, че бях част от подобен младежки форум и от нашия чудесен отбор! С нетърпение очаквам следващите ни срещи!

Център за руски език и култура

Специално обръщение към българския учител от Фондация „Йордан Камджалов“

В резонанс на вече 8-годишната дейност на Фондация „Йордан Камджалов“, насочена изключително в посока образование, както и цялостната ѝ комуникационна парадигма, искаме да направим специален жест към всички български практикуващи педагози и преподаватели от всички учебни заведения в страната, давайки им възможност за достъп до културните събития на Концептуалния културен проект, в лицето на GENESIS ORCHESTRA и Музикална лаборатория за Човека, на половин цена (до 2 места на човек) в знак на признателност и разбиране към изключителния им труд, значимост и отговорност към целия народ.

Всички желаещи, могат да се свържат с нас до 12.10.2017 година на: contact@kamdzhalov-foundation.org

Университетският електронен архив – едно възможно решение

Гл. ас. д-р Станислав БОЯНОВ, катедра „История и археология“

Темата провокира със своята все по-засилваща се актуалност пред висшите учебни заведения и въобще пред университетската общност. Тъй като електронният архив във висшите училища по презумпция трябва да е част от т.нар. електронен университет, първо трябва да се изясни какво представлява подобна структура. Няма общовалиден стандарт за електронен университет, но най-общо може да се каже, че това са образователни и научни институции, които предоставят всички свои услуги и дейности посредством уеб базирани платформи. Условно дейността на електронните висши училища може да се раздели на учебна, научна и административна. Това разделение съответства и на електронните услуги, които предлага електронният университет.

В България се наблюдава определено изоставане от европейската и световната практика в създаването и поддържането на ефективно работещи виртуални университети. В Европа и САЩ са създадени няколко университета, които напълно отговарят на определеното „електронен университет“. Те нямат сграден фонд за традиционен тип обучение или голям административен персонал, който да работи в специално обособена сграда. Всички услуги и целият образователен процес се извършват онлайн, нерядко в домашни условия. Въпреки всичките недостатъци и трудности при преподаването и научната дейност на подобни виртуални институции трябва да се отбележи, че това е определено по-евтин начин за обучение, което от своя страна прави висшето образование достъпно за по-голям брой хора.

Както беше споменато по-горе, в България няма подобна институция. Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, спечели през 2012 г. проект от Фонд „Научни изследвания“ към МОН със заглавие „Пловдивски електронен университет (ПЕУ): национален еталон за провеждане на качествено е-обучение в системата на висшето образование“. Както личи и от темата на проекта, неговите ръководители и участници имат амбициите да създадат паралелно с класическия тип работещ електронен университет. На този етап (2016) посоченият проект е на финала и предстои първият електронен университет в България да заработи и наистина да се превърне в пример, а защо не – и в еталон за

висшето ни образование.

В общ план един университетски електронен архив трябва да може да осигури дългосрочно запазване на информацията,

която съхранява. „Дългосрочно“ се отнася за период от време, който е достатъчно дълъг, за да бъде осигурена достатъчна грижа за въздействието на промените се технологии, включително подкрепа за нови медии и формати за данни, както и да се предвиди евентуалната промяна на потребителската общност. Този период трябва да се простира в неопределено бъдеще, един нормално функциониращ виртуален архив не трябва да има времеви ограничения и постигането на това е първата задача, която трябва да решат създателите на университетски електронен архив (УЕА).

Осигуряването на дългосрочен достъп до цифрова информация е сложно предизвикателство, което повдига въпроси, като:

1. Подходящи хардуерни носители за съхранение, като се предвидят всички фактори на нестабилност и влошаване на качеството на данните.

2. Предвиждане на технологичното остаряване и несъвместимост (на ниво хардуер, софтуер, система, приложен софтуер, данни и файлови формати, медии за съхранение на читателите и драйвъри).

3. Евентуалната липса на метаданни, което води до невъзможността да се намери информация, невъзможността да се направи и прочете информацията, невъзможността да се при-

това създава шест основни отговорности, които трябва да бъдат изпълнени от администраторите, които отговарят за УЕА:

1. Отговарят за приема на подходяща информация от създателите на информацията.

2. Снабдени са с достатъчен контрол на информацията, за да се постигнат целите на дългосрочно съхранение.

3. Определят обхвата на потребителската общност на архива.

4. Уверяват се, че запазената информация е независимо разбираема за общността на потребителите, без да се изисква съдействие от създателите на информацията.

5. Следвайки документираните политики и процедури за осигуряване на информацията, тя ще е запазена срещу всички непредвидени опасности и трябва да се даде възможност за разпространение на заверени копия на запазената информация в първоначалния ѝ вид или във форма, която да се проследи до оригинала.

6. Да се направи възможното за достъп до запазената информация за потребителя.

Във вече създадения като технологичен и логистичен модел УЕА трябва да се уточнят съответните роли и отговорности. Има три основни роли в модела: *управление, създател и потребител*.

1. Отговорностите на ръководството включват: формулиране и прилагане на политика на високо равнище, регулираща дейността на цифровия университетски архив.

2. Създателите на информацията.

3. Потребителите са физически лица, организации или служители в различните държавни и частни институции.

Представеният дотук модел на УЕА трябва да има пет основни функции.

1. *Архивното хранилище* е функцията на системата, която управлява дългосрочно съхраняване и поддържане на цифрови материали, поверени на цифровия учрежденски университетски архив.

2. *Функцията за управление* на данните поддържа база данни за описателни метаданни

пише значение или стойност на информацията поради липсата на контекстна информация.

4. Липсата на ясно определени отговорности и ресурси за дългосрочното съхранение.

След осигуряването на техническото и логистичното оборудване за УЕА трябва да се създаде система, за да се използват най-добре възможностите на учрежденския дигитален архив. Тя трябва да представя цялостен логически модел, описващ всички роли, функциите и структурите на типичен дигитален архив с конкретни, специфични технологии, методологии и рамки за управление.

Основната концепция, която аз мога да формулирам, е, че архивната университетска информационна система се определя като: *организация на хора и системи, които са приели отговорността за организиране и запазване на информацията и също така да я направят достъпна за университетската общност*.

¹ Текстът е публикуван в сборник с доклади от X научна конференция на тема „Архивология, професионално образование по архивистика и архивни институции – quo vadis?“, проведена в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2016 г. Авторът смята, че проблемите на университетските архиви – електронни или от класически тип – трябва да бъдат поставяни пред заинтересованата академична общност за дискусия и евентуални решения.

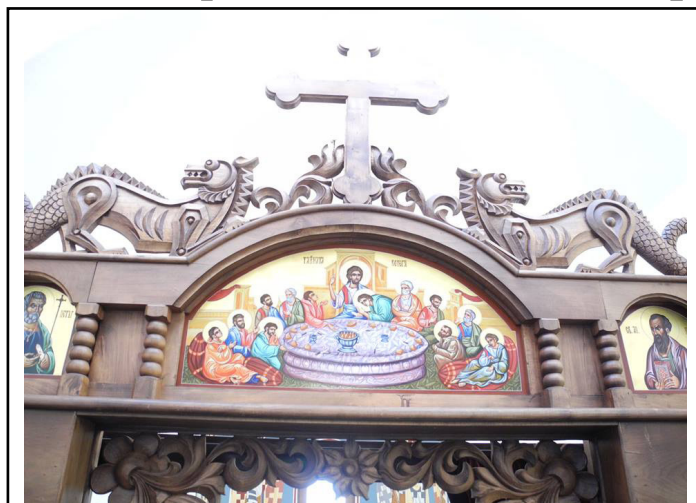
Четвъртото издание на кръглата маса „Православие – традиция и съвременност“

Галина Тодорова

В зала „Съединение“ на Регионалния исторически музей (РИМ) в Пловдив се проведе четвъртата поред международна кръгла маса „Православие – традиция и съвременност“. В нея се включиха студенти от Пловдивския, Софийския и Великотърновския университет, имаше и дистанционно участие на богослови от чужбина.

Научният форум се провежда от 2013 г. по инициатива на катедра „Теология“ към Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, предоставяйки възможност на български и чуждестранни богослови да споделят своите знания и идеи. Гости от Русия и Гърция са се включвали в различните издания на форума, придавайки му статут на международен. След края на дискусиите с помощта на Студентския съвет към ПУ „Паисий Хилендарски“ организаторите издават сборници с докладите за всяка от кръглите маси. Студентите и преподавателите от катедра „Теология“ искрено се надяват в бъдеще тиражът за тези сборници да стане по-голям, а защо не – да има и превод на други езици.

Тази година освен снимковия материал от форума църковният журналист от София Соня Анкова засне и видеоматериал от различните презентации, като мястото на провеждането – просторната зала „Съединение“ на РИМ, събра повече гости и придаде още по-голяма значимост на събитието. Регионалният исторически музей беше и един от основните съорганизатори, за което студентите и преподавателите изказват искре-

на благодарност. Досега кръглата маса „Православие – традиция и съвременност“ се е провеждала в Дома на Съюза на учените в България (СУБ) – Пловдив, и в зала „Компас“ на ПУ. С всяка изминала година броят на участниците нараства и издаваният сборник е с все повече публикации по различни значими за християнството теми.

В последното издание бе отделено много повече време за дискусия по засегнатите в докладите теми в сравнение с предишните години, тъй като представянето на докладите беше чрез анотации и Power Point презентации в рамките на по-кратко време, което даде възможност за въпроси и отговори. Работата на кръглата маса беше разделена на две секции – „Систематическо богословие“ и „Практическо богословие“, които се проведоха в четири сесии, а водещи бяха преподаватели от катедрата. Форумът бе открит от препо-

давателя от катедра „Теология“ доц. д-р Елена Арнаудова поради отсъствието на ръководителя на катедрата проф. д.н.к. Мария Шнитер. Водещ на първата сесия беше гл. ас. д-р Ивелина Николова, като в нея участваха двама докторанти от Софийския и от Великотърновския университет – Йоанис Каминис и Никола Владиков, а от ПУ „Паисий Хилендарски“ бяха третокурсникът Христо Хътов и Мирослава Торбанова от четвърти курс. Втората сесия с водещ ас. д-р Ева Ковачева включваше и теми от историческото и практическото богословие. Участници бяха Недялка Ямакова и Мария Чернева, докторанти от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, както и Любомира Стефанова и Диана Костова, докторанти от СУ „Св. Климент Охридски“.

Във втората секция – „Практическо богословие“, също се проведоха две сесии. Водещ на първата сесия беше гл. ас. д-р

Адриана Любенова. В нея се включиха презентациите на трима студенти от ПУ – Мария Петкова от втори курс, Галина Тодорова и Гинка Атанасова – и двете от трети курс. В тази сесия участва и Иван Божурин, докторант от Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Във втората сесия с водещ гл. ас. д-р Маргарита Загарова се включиха отново четирима участници: докторантите от Софийския университет Екатерина Тодорова от ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, Георги Спасов, Калин Кирилов, и Стоян Малинов – асистент в същото висше училище. Към засегнатите въпроси, свързани с християнското изкуство, двамата последни участници добавиха теми, засягащи църковната музика – нещо ново за представяните досега на кръглата маса въпроси.

Събитието завърши с Великденски тропар под ръководството на Калин Кирилов, който е и преподавател по музика в Софийската духовна семинария, като в изпълнението се включиха всички участници и гости. Денят на провеждането на Кръглата маса „Православие – традиция и съвременност“, 10 май 2017 г., съвпадна с честването на възстановяването на Българската патриаршия. Организаторите и участниците подобаващо и с радост отбелязаха този празник и се надяват, че годините за провеждането ще се умножават непрестанно, а условията за участието ще бъдат усъвършенствани, за да може да се включват повече гости от повече православни християнски страни и всички български богословски висши учебни заведения.

➔ От стр. 8

за идентифициране и описване на архивните материали в подкрепа на цифровите архиви. Той също така управлява административните данни, подпомагащи операциите на вътрешната цифрова система на архивите, като например данните за производителността на системата или за достъп до статистически данни.

3. *Опазване и планиране* е функцията, която е отговорна за стратегията за опазване, както и препоръчване на подходящи корекции при планирането на

Университетският електронен архив...

очаквания обем от електронни архивни материали, които ще постъпят в УЕА в бъдеще време.

4. *Функцията за достъп* управлява процесите и услугите, с които потребителите откриват, заявяват и получават доставка на исканите електронни документи

5. *Функцията администрация* е отговорна за управлението на операциите ден за ден на цифрови архиви, както и координиране на дейностите на дру-

гите услуги на високо ниво.

Няма да е пресилено да се твърди, че УЕА е един от най-важните сектори в електронния университет. Значението му се подсилва и от факта, че неговата специфична структура и начинът на достъп до неговите ресурси го правят основна част от управлението, обучението и научната дейност на електронния университет, което е и разликата с традиционния тип университетски архиви. Докато

т.нар. физически архив е по-скоро отделна структура в класическия тип университети, УЕА е неделима част от всяка една дейност на виртуалния университет.

Предложеният дотук модел и възможно решение на университетски електронен архив няма за цел да се наложи като стандарт, а евентуално да породят дебати сред заинтересованата от темата университетска общност.

ЗА ДУХОВНИТЕ ЦЕННОСТИ

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

I. АНТРОПЕН ПРИНЦИП

За духовни ценности аз приемам онези принципи в областта на науката (и изкуството, политиката и т.н.), които способстват за хармонизиране на емоционалните отношения между Човека и обкръжаващия го свят. Тъй като този свят непрекъснато се променя, главно под въздействието на Човека, това води и до съответни изменения на духовните ценности.

Последните десетилетия се характеризират с изключително бързо внедряване на нови техники и технологии, които причиняват сериозни промени в Природата. Наред с това се наблюдава забавяне в реакциите на обществото спрямо тези промени, което води до „инфляция“ на духовните ценности. Възстановяването на неоходимата хармония и възпроизводство на нови духовни ценности се превръща в един от основните въпроси в теорията на културата. Това е въпрос, свързан със стабилността на нашето общество.

Въпреки че намерението ми е да посветя статията на отношенията между Човека и Природата, днешната обстановка в света, която се характеризира с масово емигриране на хора от Африка и Азия в Европа, ме принуждава да засегна в началото този въпрос. Свидетели сме на един болезнен обществен проблем както за емигрантите, принудени да напускат родната си, така и за приемащите общества, на които пристигащите създават дискомфорт, причинен от ускореното смесване на твърде различни култури и най-вече религии.

Признавам, че моята оценка за тези събития има по-скоро емоционален характер. Преди няколко десетилетия учени установиха, че човечеството произхожда от един общ прародител. Оказва се, че всички ние имаме една-единствена прамайка, живяла преди около 350 хиляди години (според антрополозите – в Африка). През следващите хилядолетия нейната челяд се е разпръснала по географските ширини и дължини, по различните континенти, климатичните условия на които са определили известни анатомични различия в човешкото развитие.

Какво следва от този факт? Това, че всички хора на планетата в известна степен сме „братовчеди“. И сега, принудени преди всичко от човешкия фактор (Природата тук няма нищо общо), много „братовчеди“ от други континенти търсят подслон и закрила на нашия, уж спокоен материк, а ние ги гледаме едва ли не с погнуса. Явно не само във физическия, а и в психологическия „климат“ са настъпили сериозни изменения и ние трябва да търсим възможности за ново, по-дълбоко човешко общуване.

Не е в моята компетентност да обсъждам тези проблеми. Затова предупредих, че оценките ми имат емоционален характер. Ще се спра на проблема за отношенията между Човека и Природата, като смятам, че тук мога да стъпя на по-здрава научна основа. Идеята на история на науката всъщност е

история на отношенията между Човека и Вселената.

Без да се връщам към историята на античната наука, в която се съдържат велики идеи, ще започна с появата на първите духовни ценности през Средновековието, когато е възникнала съвременната наука. Широко е известно какво огромно влияние върху средновековния светоглед е оказало откритието, че Земята се върти около Слънцето (а не обратно!). Като хипотеза това твърдение е било известно още от времето на Аристарх Самоски (III в. пр. Хр.), но пръв научно е доказал този факт полският астроном Николай Коперник (1473 – 1542).

Откритието на Коперник, от една страна, било страшен удар по разбирането за уникалното положение на Земята, респективно на Човека във Вселената, а от друга, породило желанието и стремеше на учените да разкрият тайните и законите на Мирозданието. В това е смисълът на класическата физика, развивана от Галилей и Нютон насам. Галилей пръв насочва далекогледа си към Космоса и открива неподозирани неща, например това, че и на „непорочното“ Слънце има петна, че и другите планети имат спътници и др. Кеплер някол-

ко десетилетия подслушва „музиката“ на планетите и оставя като наследство хиляди страници, изписани с числа за тяхното движение. Това „наследство“ е осмислено от Нютон, който облича в закони всички наблюдения, направени преди него.

Основният извод на Нютоновата физика е бил, че явленията на „Небето“ и на Земята се подчиняват на едни и същи закони. Това е бил голям скок в мисленето, в светогледа. Средновековният човек се освободил от страха и заблужденията, насаждани от църквата. Лишен от привилегированото положение в Космоса, той започнал да се чувства като негов равноправен обитател. Затова е гледал към звездите като към нещо сродно, като на дом, част от който е негов. Вдъхновен от порядъка, наблюдаван на Небето, той започнал да мечтае за подобен ред, хармония и справедливост и „долу“, на Земята.

Споделям становището, че средновековният човек, макар и с много по-малко знания, е бил духовно по-богат от съвременния (чийто поглед в повечето случаи е съсредоточен в малки и големи екрани, заливащи го с потоци от неподредена, в много случаи – и невярна информация).

Смея да заявя (включително и от собствен опит), че „общуването“ със звездното небе във всички времена е действало вдъхновяващо и възбуждащо върху хората. Това на свой ред е стимулирало тяхното любопитство и тяхното научно търсене.

В светлината на тези разсъждения е важно да определим кои са духовните ценности, които съвременната наука създава, по-специално физиката?

Основната стратегия на съвременната физика е построяването на единна теория, обединяваща всички взаимодействия в Природата (управляващи мега-, макро- и микросветовите) и обясняваща всичко, чак до произхода на Вселената. Тук ние се срещаме с тенденции за изменения на светогледа може би от същия порядък, както при постижени-

ята на Коперник.

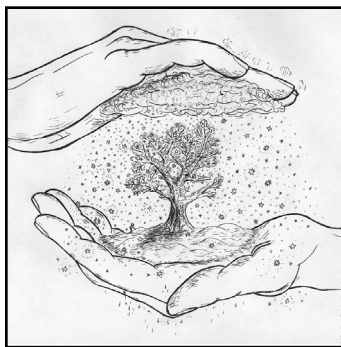
Това е вълнуващо и отговорно. Вълнуващо, защото ставаме свидетели на нов скок в мисленето. Отговорно, защото ние не сме просто наблюдатели, ние сме и участници в този процес. От всеки от нас зависи колко голям и в каква посока ще се извърши този скок. Защото това може да се окаже имитация на скок, каквато демагогия е характерна за политиката.

Понастоящем цялата наблюдаема Вселена се разглежда като единно цяло и в пространството, и във времето. Днес ние знаем, че Вселената непрекъснато се разширява и че такива Вселени с главни букви (т.е. равностойни на нашата) може да има безкрайно много. Тази истина прозря още Джордано Бруно и тя му костваше живота. Но най-важното е това, че започва да се очертава твърде любопитно мястото на Човека в нашата Вселена.

Сега е известно, че преди около 15 милиарда години е станал „Големият взрив“, в резултат на който се „родила“ нашата Вселена. Теорията за „Големия взрив“ е така надеждно установена и вярна, както е вярно, че Земята се върти около Слънцето. Благодарение на натрупаните многобройни данни ние доста добре познаваме етапите от разширяването и развитието на нашата Вселена, натрупаните знания позволяват да се твърди, че наблюдаваните днес структури и основни характеристики на Вселената, са били „запрограмирани“ в първите мигове от нейната „биография“. Този извод е важно постижение на съвременната физика. Но любопытността на Човека няма граници. Водени от своето естествено любопитство и подтикнати от присъщото ни любомъдрие, имаме право да зададем въпроса: Не е ли заprogramирана в началните мигове на Големия взрив и вероятността за появата на Човека? Такава възможност определя съдържанието на един фундаментален принцип в съвременната наука, известен като

антропоен принцип.

Той може да се формулира най-кратко по следния начин: „Човекът е възникнал затова, защото тази възможност се съдържа в Големия взрив“. Много образно е формулирал антропоен принцип полският писател Станислав Лем: „Ние сме възникнали, преминавайки през множество иглени уши и затова 10-те милиарда години,

В СЪВРЕМЕННАТА НАУКА

отделящи зараждането на протослънчевия облак от газове от възникването на разумния човек, могат да се сравнят с гигантски слалом, в който не е била докосната нито една врата. Вече е известно, че трасето на този слалом е имало много врати и всяко отклонение от него би направило възникването на човека невъзможно“ (сп. „Природа“, 1987, № 9).

Антропният принцип засяга една от вечните философски теми – идеята за единство на Човека и Вселената. Измежду другите научни принципи тази идея е твърде необичайна. Затова в литературата се срещат различни мнения за антропния принцип, някои от които – крайно противоположни. Обстоятелството, че тази необикновена идея, възникнала в естествознанието, бързо е проникнала в сферата общонаучната култура (в това число и в хуманитаристиката), не е случайно. В това се отразяват синтетичните ориентации на съвременната наука.

Идеята за особено място на Човека във Вселената се основава на връзката между процесите, в които са се формирали сложни организирани структури (чак до Човека), с глобалните свойства на разширяващата се Вселена.

В началото е имало само кварки и лептони (най-популярната частица измежду лептоните е електронът). Според съвременната физика това са най-фундаменталните „тухлички“ на материята, притежаващи статута на Демокритовите неделими атоми. Благодарение на взаимодействията между тези частици от кварките са се образували протоните, а от протоните и електроните – неутроните. По-нататък електромагнитните сили са осигурили възникването на най-леките – водорода и хелия (те определят 96% от състава на Слънцето), след което започва т. нар. нуклеосинтез. В резултат на него се образуват по-тежките елементи, включително въглеродът. Следва появата на органичните вещества, на живота и накрая – на Човека.

Интересно мнение изказва големият американски специалист Дж. Уилър: „Съществуващата във Вселената подредба би могла да бъде друга, но тъй като е налице Човекът, Вселената е именно такава“.

Какво постижение на научната мисъл! Човек отново става център на Вселената – микрокосмос. Но това не е геометричен център както в разбиранятията на древните, а идеен, методологичен център. Вярно, всеки от нас е „прашинка“ в тази гигантска Вселена, но тази прашинка е най-важната нейна рожба и без нейното (нашето) съществуване Вселената става безсмислена.

Обяснението на описания сценарий за развитието на Вселената се основава преди всичко на квантовата физика – рожба на ХХ век. Най-съществената разлика между новата физика и класическата (която всички са изучавали в училище) е следната: в класическата физика процесите са строго определени (детерминирани), предсказуеми. Според квантовата теория основните закономерности в Природата имат статистически (вероятностен) характер и основната форма на причинността е вероятностната.

Казано с езика на хуманитарните науки (чиито представители безкрайно уважавам), класическата физика се отличава от квантовата така, както отношенията между хората под формата на заповед се отличават от отношенията под формата на убеждаване.

Заповедта е израз на строго определени отношения, **монолог** на една или няколко личности спрямо други – т. нар. „подчинени“. Убеждаването, обратно, предполага **диалог** между хората.

Това безспорно е по-човешко отношение. Разбира се, има области в човешката дейност, в които е необходимо да се издават и изпълняват заповеди, например в армията. В науката със заповеди не може да се твори!

В теорията на възпитанието има една подробност, която не всички познават и спазват. При общуването с друг човек (става дума за диалог) вие трябва да се съобразявате с обстоятелството, че не знаете всичко за него. Затова трябва да се проявява деликатност, вежливост към събеседника (дори ако това е собственото ви дете).

Квантовата механика, образно казано, представлява именно такъв

деликатен диалог между Човека и Природата.

Благодарение на науката, както и на наблюденията на обикновените хора ние знаем много неща за Природата. Но още много неща не знаем, тя е неизчерпаема в своите прояви. Затова трябва

да се отнасяме към нея с необходимата вежливост. Неведнъж съм заявявал, че съвременната екологична криза представлява криза на класическото твърде детерминирано мислене.

Квантовият стил на мислене предполага „човешко отношение“ между Вселената и Човека, отношение, което се основава на уважение и любов към Природата, онази любов, която Айнщайн наричаше „космическа религия“.

Квантовата физика е източник и на други духовни ценности, които е полезно да станат част от повседневното мислене на съвременния човек. Имам предвид два от нейните принципи – принципа на съответствието и принципа на допълнителността. Принципът на съответствието е предложен от Бор през 1926 г. Разгледан по-широко, този принцип придава първостепенно значение на приемствеността при преход от една теория към друга. В историята на природните науки революционните идеи никога не са означавали обезценяване на предшестващите научни постижения, а напротив, те са разглеждани като по-нататъшно строителство върху основите на по-старото знание, което при това се включва и запазва като основен зид в новата теория.

Не е лошо тази идея да бъде пренесена в обществения живот, където е станало практика да се отричат или заклеят делата на предшествениците. С особена сила това се наблюдава в политиката, където приемствеността се смята за проява на слабост.

През 1927 г. Н. Бор формулира принципа на допълнителността, с който се търси по-дълбоко осмисляне на свойствата на микросвета. Една модификация на този принцип гласи: „Противоположностите не си противоречат, те се допълват“. В разглеждания принцип се съдържа гениална идея, дълбочината на която я прави общометодологичен подход при обяснение на природни явления и обществени процеси.

Понякога следя предаванията на заседанията на парламента. За съжаление, не виждам такава култура сред депутатите. Те получават удоволствие от противопоставянията, а не от „допълването“ на идеите. Какво да очакваме тогава от по-долните етажи на управлението?

Споделените дотук разсъждения ми напомниха още една идея – за

двете лица на физиката.

Може да се приеме, че подобно на храма на римския бог Янус, „сградата“ на физиката има два изхода. Единият е свързан с материалната страна на човешката култура. Идеите, излизаци от него, са в основата на научно-техническите революции. Другата врата е свързана с духа на човешката цивилизация. Идеите, излизаци от нея, изпълняват важна роля в духовната история на човечеството.

Струва ми се, че обществото рядко поглежда към втората врата, заинтересовано преди всичко от материалните облаги, които науката носи. Кой трябва да ориентира неговите интереси и към „портала“ на духовността? Кой, ако не ние – учените и преподавателите в различните степени на образованието?!

Според преданието бог Янус е имал две лица: едното, обърнато към миналото, другото – към бъдещето. Да се опитаме от тази гледна точка да характеризираме обучението, което осъществяваме. Моите разсъждения и оценки се опират на опита ми като преподавател по физика, но съгласно с поговорката „Тебе думам, дъще, сещай се, снахо!“ засягат и другите специалности.

Без да се абсолютизира това, което ще кажа, струва ми се, че обучението, което провеждаме, наподобява музей, в който „посетителите“ (ученици и студенти) са принудени да пребивават продължително време и да наблюдават неговите „експонати“ – натрупаните през столетията факти, закони и принципи в различните научни направления. Това е лицето, обърнато към миналото. Колко преподаватели показват другото лице на науката, обърнато към бъдещето? Нямам предвид опростеното разбиране за бъдещето като осигурено работно място. Напоследък именно такава тълкуване се демонстрира чрез стремежа университетският дух да се подчини на интересите на бизнеса. Имам предвид бъдещето, в което нашите възпитаници ще демонстрират готовност и способност да преобузват света, бъдещето като „полет на фантазията“. Крила за този полет трябва да им даваме ние, които сме призвани да обучаваме и възпитаваме младите хора.

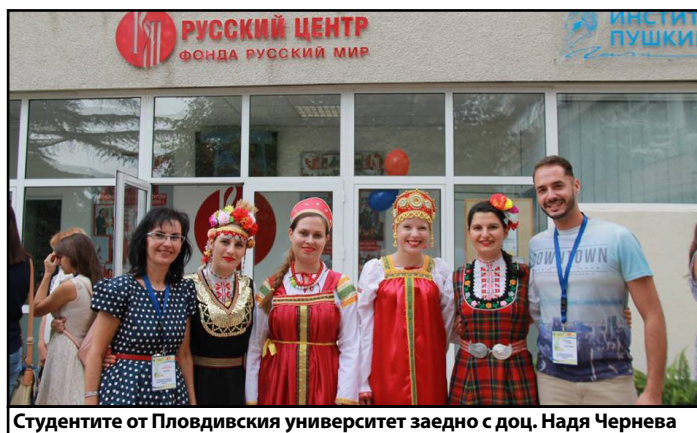
На този въпрос ще посветя втората част на статията.

Пловдивски русисти станаха победители в Международната квалификационна школа

От 21 до 25 август 2017 г. във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ с подкрепата на Фонд „Руский мир“ се проведе IX международна квалификационна школа „Съвременни педагогически технологии в обучението по руски език като чужд“.

За девети път русистите на Пловдивския университет дадоха своя принос в провеждането на младежкия форум с ярко представяне на отбора и нетрадиционна творческа разработка на методическа идея с тема: „Потехе – час!“, която студентите подготвиха като домашна работа. Тази година университета представиха Ирина Климова и Анастасия Кехайова от специалността „Приложна лингвистика с руски език“, Йордана Гогозова – „Руска филология“, и магистрите от специалността „Актуална русистика“ Крум Андреев, Станимира Ганева и Любима Иванова.

Предложената от пловдивския отбор методическа разработка остави ярък отпечатък не само с пъстротата на традиционните руски и български костюми на участниците и с мерената реч на вербалната изява, но и с показаните фрагменти от българския народен танц. В хумористичния си сюжет, разкриващ срещата

Студентите от Пловдивския университет заедно с доц. Надя Чернева

между руснаци и българи, студентите русисти успешно разиграха употребата на български и руски фразеологизми с компоненти (народен) танц, веселие и празник, демонстрираха елементи от автентичния български фолклор. Според участниците истинският педагог трябва не само да владее знания и факти, но и да умее да ги поднася на учениците си по запомнящ се, запленяващ начин.

По време на лекциите и майсторските класове на водещи руски и български специалисти студентите допълниха палитрата си от методически подходи в обучението по руски език като чужд и обсъдиха възможности-

те за приложението им в работата с ученици и студенти.

Голям беше интересът на младите русисти към лекцията на руския професор от Държавния педагогически университет в Санкт Петербург Валерий Ефремов, посветена на научнопопулярния текст на XXI век. В практическия си семинар и майсторските класове проф. Ефремов обърна внимание на съвременния интернет език и употребата му в ежедневно общуване. За разнообразните мрежови инструменти в обучението по руски език на студентите разказа старшият преподавател от Санктпетербургския държавен университет Денис

Букин, а поликодовия текст и продуктивните технологии в обучението по руски език като чужд участниците анализираха с професор Леонид Московкин, също от Санктпетербургския държавен университет.

Своеобразен чар към деветото издание на школата добавиха лекцията и майсторският клас на доц. д-р Надя Чернева от Пловдивския университет, посветени на танца като лингвокултурен феномен, инструмент на лингводидактиката и средство за межкултурна комуникация. Приятно впечатление направи включването в майсторския клас на Любима Иванова, която представи руския национален костюм.

Участниците в школата посрещнаха с особен възторг първия в историята на школата флашмоб, който постави началото на подобен бъдещ по-машабен проект.

Приятна изненада за всички участници стана конкурсът за най-добра методическа разработка с тема: „Потехе – час!“, в който пловдивските русисти спечелиха почетното първо място. На магистранта Любима Иванова беше връчена специална грамота за активна работа по време на школата.

Център за руски език и култура

Лятната практика на студентите теолози

Малина ТОДОРОВА, II курс

Галина ТОДОРОВА, IV курс

От 25.06. до 4.07.2017 г. в манастира край храм-паметника в с. Шипка се проведе лятната практика на студентите от специалността „Теология“ при Философско-историческия факултет. Транспортът до Шипченския манастир беше осигурен от Пловдивския университет, а всичко свързано с престоя беше поето от домакините в манастира благодарение на съдействието на Старозагорския митрополит Киприян, за което всички от катедрата „Теология“ при ПУ „Паисий Хилендарски“ благодарят от сърце.

Всекидневното участие в сутрешното и вечерното богослужение (от 8 и от 17 часа) беше истински вълнуващо за студентите, които се включиха в лятната практика: Танасиос Маргаритидис, Борис Дишлиев, Дарина Иванова, Малина и Петра Тодорови – всички от втори курс, и третокурсниците Анатолий Славов, Атанаска Николова, Галина Тодорова, Христо Хътов и йеромонах Панкратий. Практиката се проведе под ръководството на

гл. ас. д-р Адриана Любенова.

Като домакин от манастира, йеромонах Панкратий търпеливо напътстваше всеки един от колегите си. В богослужебната практика на бъдещите теолози се включи и Юлиан Одажиян – преподавател по източно църковно пеене в ПУ. Студентите участваха в празничните служби за Четвъртата неделя след Петдесетница – посветена на св. Богородица и на св. Йоан, епископ Шанхайски и Сан-Франциски, за 1 юли

– ден на св. Безсребреници и Чудотворци Козма и Дамян, и за 29 юни – деня на светите Петър и Павел. Петра Тодорова за пръв път в своя живот прие причастие – събитие безкрайно вълнуващо и за нея, и за нейната майка Малина Тодорова, студентка от втори курс. Йеромонах Панкратий демонстрира празничен камбанен звън, който беше заснет във видеозапис, публикуван в YouTube. Галина Тодорова засне и кратък клип от Тайнството Венчание, което се състоя в храма на манастира. Атанаска Николова беше един от главните участници в приготвянето на общата трапеза и дарител на продукти за кухнята. Студентите помагаша на братята монаси и в други дейности – почистване, пазаруване, плевене на цветната градинка край общежитието, работа по консервацията на икони и подобряването на климатичните условия в

костницата към храма.

В свободното време програмата беше разнообразна и много зареждаща с впечатления, знания и усещания. Първата смяна, състояща се от второкурсници, организира дълги пешеходни преходи. Посетени бяха две от тракийските могили (Малката и Голямата Косматка), Казанлъшката гробница, храм-паметникът на връх Шипка, Казанлъшкият манастир и църквите в града, близката стара чешма, за която легендата разказва, че там е почивало шествието с мощите на св. Петка Епиватска – Търновска. Студентите поеха инициатива и за отслужване на Петолюбие в последната вечер от престоя в Шипченския манастир.

Втората смяна – на студентите от трети курс, също посетиха храм-паметника на връх Шипка

На стр. 13 ➔

Четвъртото балканско лятно училище по религии и обществен живот

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ за четвърти път бе домакин на Балканското лятно училище за религии и обществен живот (BSSRPL), което се проведе от 2 до 12 юли 2017 г. Балканското училище е своеобразен дъщерен проект на Международните училища за религии и обществен живот, които са част от глобалната мрежа на CEDAR (Communities Engaging with Difference and Religion). Съорганизатори на лятното училище са ПУ „Паисий Хилендарски“, в частност Философско-историческият факултет (ФИФ), и Университетът в Бостън, щата Масачузетс, САЩ.

Изхождайки от идеята, че религиите и религиозните идентичности имат централно място в живота на индивиди и общества, а съвременният свят е все по-разнообразен и взаимно свързан, лятното училище е форум за опознаване на различията, за създаване на положителни нагласи към другостта и за практическо овладяване на стратегии за живот и съвместна дейност в културна среда на многообразие.

Светът днес както в Европа, така и другаде все по-често се сблъсква с предизвикателствата на различията. Вследствие на миграционните потоци през граници и континенти изпълненият с трудности и неволи път на икономически мигранти, политически бежанци и вътрешно разселени лица приковава вниманието на хората, властен да взимат решения, както и на гражданите по цял свят.

Случаят на бежанците и мигрантите е краен пример за едно далеч по-широко разпространено явление, а именно на това да живееш сред чужденци. Процесът на модернизация разруши относително хомогенния състав на по-ранните форми на социален живот. Индустриализацията и движението към това, което понякога наричаме постиндустриални общества – в Западна Европа, в постсоциалистическия свят, както и другаде, са

Проф. Адам Селигман заедно с участници в лятното училище в синагогата в Пловдив

свидетели на нарастващо разнообразие на населението и на така наречената „експлозия на различията“ на най-различни нива.

Ето защо темата на тазгодишното издание бе „Чужденци и съседи“, а за да подберат участниците, организаторите на училището обявиха конкурс за есе на тема: **How can a stranger become a neighbor and a neighbor become a stranger** (Please address with reference to your personal experience). От подадените документи 19 души екипът на BSSRPL одобри 10 души от следните държави: Босна и Херцеговина, България, Германия, Израел, Италия, САЩ, Турция, Франция и Япония.

Участниците в лятното училище бяха запознати със спецификите на религиозното, на

всекидневното и на пресечната точка между частно и публично, свое и чуждо с оглед на религиозното и всекидневното преживяване, а лекторите бяха утвърдени учени и публични фигури: проф. Адам Селигман (Бостънски университет; CEDAR), д-р Соломон Паси (Атлантически клуб), проф. Мария Шнитер

апостолическа църква), джамия, синагога.

В рамките на програмата бе организирано посещение на Регистрационно-приемателния център в гр. Харманли (т.нар. бежански лагер), имаше среща с ръководството и с представители на бежанските общности от Сирия, Иран, Ирак, Афганистан и др.

Осъществено бе антропологично теренно изследване сред местното население на селата Загражден и Давидково. Участниците бяха разделени в три групи (във всяка беше включен поне по един българоговорещ), които в рамките на 4 дни проведоха своите изследвания сред общностите от българи християни, българи мюсюлмани и турци. След приключване на работата на специална сесия в последния ден от посещението в с. Загражден всяка група представи своите резултати в 15-минутна power point презентация. Копие от презентациите, както и от визуалните материали бяха предоставени на представители на местната общност.

В Давидково участниците посетиха действащата православна църква „Св. пророк Илия“ и участваха във водосвет, срещнаха се със свещеника и с представители на местната общност. Част от тях посетиха и местната джамия за среща разговор с мюсюлманите от селото.

Лятното училище предизвика интереса на медиите, които пространно отразиха както програмата и участниците, така и ролята на подобни събития в социалния живот на Пловдив и региона. Провеждането му съвпадна и с възникналото етническо напрежение в Асеновград и част от лекторите бяха поканени в различни телевизии и радиа, за да представят гледната точка на етнологът към създалата се ситуация.

Като цяло може да се обобщава, че резултатите от четвъртото издание на Балканското лятно училище са много добри и потвърдиха смисъла това начинание да се организира и в бъдеще. Екипът започна работа и по подготовката на двуезичен (българо-английски) сборник с материали на участниците в училището.

„Пловдивски университет“

Лятната практика на ...

➔ От стр. 12

и Орлово гнездо, удивляваха на запустението при мемориала на връх Бузлуджа и на ветрогенераторите по отсрещните върхове. В следващите дни, когато ги водеше от йеромонах Панкратий, в Казанлък бяха посетени манастирът, пет църкви, Художествената галерия, Археологическият музей, Музеят на розата. Без-

крайно красив залез край язовир „Копринка“ беше прощалната гледка от този край на България.

Братята монаси – отец Онисифор, отец Сергей, Панкратий, автоном Шипченски, Бонифаций имаха топло, сърдечно отношение към всички студенти. Времето за практиката измина неусетно, но ползотворно и благодатно за всички. Очакваме нови срещи следващото лято!

(Пловдивски университет), д-р Таня Рейтан-Маринчешка (Асоциация за мигранти и бежанци), Мария Финангер (Borgen Secondary School, Asker, Норвегия), адв. Михаил Екимджиев (Асоциация за европейска интеграция и права на човека). Своите проучвания представиха д-р Борислава Петкова, докторантите Димитър Панчев и Красимир Асенов от Пловдивския университет.

С оглед на поставената тема семинарите обхващаха някои експериментални методи: четене и обсъждане на специфични текстове в малки групи, прожектиране и дискусия на филми, интерактивни елементи (айсбрейкинг, съдебен процес, фасилитиращи модули) и др. Всички иновативни методи подпомогнаха основната цел на организаторите – да превърнат училището в своеобразна „лаборатория“ за практическо обучение в живееене с различията/те.

Бяха организирани посещения (и участие в службите) на различни религиозни храмове на територията на Пловдив и срещи с местната религиозна общност. Участниците се запознаха с религиозния праксис на следните молитвени домове: християнска църква (православен храм, католическа катедрала, униатска църква, арменска

Гражданското образование в природните науки

**Доц. д-р Тодорка ДИМИТРОВА –
Физико-технологичен факултет**

Втората национална конференция, посветена на гражданското образование в природните науки, се проведе в рамките на два дни (30 септември и 1 октомври 2017 г.) в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Основната цел на конференцията е да се сподели добър педагогически опит и да се провокира дискусия за ролята на природните науки във възпитаването на гражданско поведение, етика и морал в отношението към здравето, природата, обществото и научно-техническите постижения.

Големият интерес на университетски преподаватели и учители от цялата страна към нетрадиционната тематика на конференцията беше провокиран от успешния старт на Първата национална конференция „Гражданското образование в природните науки“, която се проведе на 9 януари 2016 г. в Народната библиотека „Иван Вазов“, гр. Пловдив, по инициатива на секция „Физика“ към Съюза на учените в България – Пловдив, и с логистичната подкрепа на Фондация „Миню Балкански“.

Несъмнено Пловдивският университет има водеща роля за подготовката на учителски кадри и специалисти в областта на природните науки. Това мотивира преподавателите от три факултета – Физико-технологичния, Биологическия и Химическия – домакин на конференцията тази година да бъде нашата алма матер. Събитието получи финансова подкрепа от поделение „Научна и приложна дейност“ на Университета по проект за частично финансиране на научен форум.

Значимостта на повдигнатата дискусия за повишаване на квалификацията на преподавателите по природни науки беше високо оценена от Департамента за квалификация и професионално развитие на педагогическите специалисти при Пловдивския университет. За първи път в страната и в тясно сътрудничество с Департамента паралелно с конференцията беше проведен мастер клас за учители.

Ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов поздрави участниците в конференцията, като акцентира върху необходимостта от дискусия и споделяне на добри практики, които да повишат интереса на младите хора към педагогическите специалности.

Директорът на Народната библиотека „Иван Вазов“, Плов-

Участници в конференцията в зала „Компас“ и пред Ректората на ПУ

див, Димитър Минев сподели задоволството си от съвместната работа по различни проекти на Библиотеката с Университета. Той подчерта, че възпитаването на младите хора в етика и отговорно отношение към природните ресурси е значима дейност, не малко важна от самото образование, и благодари за включването на колеги от Физико-технологичния факултет в ежегодния екохепнинг за ученици от началните класове, който Народната библиотека провежда в Деня на Земята и хората.

Експертът по природни и екологични науки при Регионалното управление на образованието Татяна Цанкова пожела на организаторите и участниците в конференция воля, постоянство и упоритост при отстояването на ценностите, които са определящи за качеството на българското образование.

Поздравителни адреси поднесоха също заместник-ректорът по научноизследователската и проектната дейност и международното сътрудничество и декан на Физико-технологичния факултет проф. д-р Невена Милева, председателят на СУБ – Пловдив, проф. д-р Симеон Василев, деканът на Биологическия факултет доц. д-р Соня Костадинова и директорът на Департамента за квалификация и професионално

развитие на педагогическите специалисти проф. д-р Галин Цоков. Приятна изненада за всички беше специалният музикален поздрав от името на Педагогическия факултет.

Във встъпителното си слово председателят на конференцията доц. д-р Тодорка Димитрова подчерта приоритетите на гражданското образование в социалната политика на Европейската комисия и очерта основните акценти за ролята на природните науки в този процес, въз основа на които са формирани и тематичните направления на конференцията.

В пленарния си доклад доц. д-р Желязка Райкова (Физико-технологичен факултет) обърна внимание на връзката между научната грамотност и гражданското образование, чиято симбиоза води до формиране на гражданска научна грамотност. Тя подкрепи тезата си с многобройни примери от обучението по физика и цитира Шен и Милер (Shen – 1975, John Miller – 1998), според които в основата на концепцията за формиране на гражданска научна грамотност стоят „умения за вземане на решение и желание за конструктивно участие в обществения живот“, целящи „концептуализация на равнището на разбиране на науката и технологиите, от които се нуждаем, за да функционираме като гражда-

ни на индустриалното общество.

Пленарният доклад на доц. д.ф.н. Елена Назърова (Институт по физика на твърдото тяло към БАН) беше посветен на отношението на научните организации към образователния процес и тяхното въздействие за формиране на активна гражданска позиция.

Доц. д-р Маргарита Панайотова (Биологически факултет) в пленарния си доклад очерта аспектите на проект базираното обучение по природни науки и екология за формиране на граждански позиции у учениците. Тя изтъкна широките възможности, които предоставя този образователен формат, за комбиниране на различни преподавателски подходи и техники, за създаване на креативна и диалогична активна среда и баланс между познавателните, емоционалните и поведенческите сфери на обучението.

Исторически идеята за гражданското образование възниква още със зараждането на възгледите на древногръцките философи за демократичното общество и се доразвива от идеолозите на Римската империя. През епохата на Възраждането по-конкретно образователно съдържание в този смисъл влагат Джон Лок, Имануел Кант, Георг Хегел, Жан-Жак Русо, Томас Джеферсън, Георг Клапаред, Джон Дюи, Георг Керценщайнер, Фьорстер и др. Основните аспекти, на които се акцентира, третира взаимовръзките: държава и общество; свобода и отговорност; права и задължения; морал и право; патриотизъм и интернационализъм. С приемането от ООН на Международната харта за правата на човека през 1948 г. тежестта на дискусията се пренася върху гражданските права на личността.

Българската образователна система много бързо отклик-

Проведе се ежегодният семинар на студентите педагози

Традиционният ежегоден студентски научен семинар на Педагогическия факултет се проведе от 11 до 13 октомври 2017 г. в туристическия комплекс „Пампорово“. В събитието се включиха около 40 студенти от различните специалности на Факултета, сред които група от доброволческата програма на специалността „Психология“, отговорници на курсове, както и представители на Студентския съвет начело с неговия председател Светослав Енчев.

Студентите участваха активно в лекциите и дискуссионните срещи по предложени от самите тях теми, като „Групова динамика и лидерство“, водена от доц. д-р Юрий Янакиев, „Семейството днес – „за“ и „против“, представена от доц. д-р Елена Събева, и „Ценностите и приоритетите в позитивното развитие“ с лектор доц. д-р Галена Иванова. Представени бяха мисиите на Центъра по доброволчество и Студентския съвет, които провокираха дискусия по въпроси, свързани със студентския живот и възможностите за позитивно развитие

в Университета. Ръководството на Педагогическия факултет сърдечно благодари на студентите и гостите за участието и им пожелава да предадат ентузиазма си на нови последователи сред своите колеги!

➔ От стр. 14

ва на тенденциите в световните образователни стандарти. Още през 1883 – 1884 г. Йоаким Груев публикува в списание „Училищен дневник“ уроци по „Гражданственознание“. Все по-често методични статии по темата се появяват и на страниците на сп. „Училищен преглед“ и сп. „Свободно възпитание“. През 1892 г. със Закона за народната просвета е въведено задължително обучение по „Гражданско учение“, което в различни училища и за ученици от различни възрастови групи се появява като учебна дисциплина с различни наименования: „Политическа икономика и гражданско учение“, „География на България и гражданско учение“, „Обществознание и гражданско учение“, „Социална етика“, „Нравоучение с гражданско учение“, „Отечественознание с гражданско учение“. Изучаването на предмета в тази му форма продължава до 1944 г.

По-нататък елементи на гражданско образование са застъпени в различни дисциплини от предучилищната и началната подготовка, както и в средното образование. Примери за това са предметите *роден край, човекът и обществото, история и цивилизация, география и икономика, психология и логика, етика и право, философия, свят и личност, гражданско образование* и др. Характерът на гражданското възпитание се мени в зависимост от общественото устройство и в различните периоди то се появява като обществено възпитание, социално възпитание, патриотично възпитание, интернационално възпитание, комунистическо възпитание и т. н.

В наши дни идеята за граж-

Гражданското образование...

данско образование е приоритет в образователната политика на Европейската комисия. Ето защо в Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот (ЕКР, 2005) формирането на граждански и социални умения е заложено като една от осемте ключови компетенции. Ролята на гражданското образование за развитието на демократичното общество е сериозно предизвикателство пред държавните образователни институции и неправителствените организации, заложено в Общоевропейската програма за развитие (Лисабонска стратегия 2000 – 2010). Анализ, основни акценти и препоръки в тази насока са представени в доклада „Гражданско образование в Европа 2012 г.“ на Европейската информационна мрежа „Евридика“, включваща 31 държави: държавите – членки на ЕС, Исландия, Норвегия и Турция.

Гражданското образование цели изграждане на активна гражданска позиция въз основа на знания, умения и компетенции, спомагащи за развитието и благополучието на обществото и личността. То се формира в учебния процес в училище, в университета, в извънаудиторния училищен живот и чрез обществена дейност. Активната гражданска и социална политика съставлява важна част от социалния капитал на обществото.

Проблемите в образованието, които наблюдаваме от няколко десетилетия в световен мащаб, определят няколко ключови предизвикателства към природните науки. Факторите, обуславящи този процес, са много и тук няма да се спираме на техния анализ. Резкият спад на интереса на младите хора към природните и тех-

ническите специалности обаче на фона на големите научни постижения и огромните стъпки, с които се развива индустрията, предизвиква сериозна криза за цялото обществено развитие. Икономиката страда от остър недостиг на инженери и специалисти в областта на природните науки. В частност това се отразява силно и на отлива от учителската професия. От друга страна, в образователните институции попадат немотивирани и недостатъчно добре подготвени учителски кадри. Това се отнася също за научноизследователските институти. Болезнено е да признаем, но е факт, че болестите в образованието са болести на цялото общество. Ето защо трябва да чуем SOS посланието на радетелите за гражданско образование в природните науки. В този смисъл работата на конференцията „Гражданското образование в природните науки“ е пионерска не само за рамките на нашата страна.

Няколко основни аспекта на формирането на граждански умения и обществено поведение чрез преподаване на природни науки бяха заложени като тематични направления на конференцията. Безспорно една от основните задачи на дисциплините от природонаучния и математическия цикъл е възпитаването на мирогледен подход у обучаваните и създаването на междупредметни връзки. Несъмнено пряка е връзката на тези научни направления с опазването на околната среда и здравето на човека. Отношението към заобикалящата ни среда (природна и социална) поражда проблеми от морален и етичен характер. Една от основните роли на образованието – подготовката на кадри

за пазара на труда – минава през професионалната ориентация, която се формира в процеса на обучение и намира естествена мотивация в разбирането и осмислянето на учебното съдържание в контекста на социалната реализация. Ето защо, макар и не толкова видима, връзката между природните науки и гражданското общество има дълбок смисъл за просперитета на обществото и личностното развитие и благополучие на всеки гражданин.

По време на конференцията бяха представени доклади и бе споделен положителен опит от университетски преподаватели, учители и методисти от Пловдив, София, Русе, Лом, Бургас, Габрово, Сливен, Карлово, Сопот, Пещера, Сандански, с. Яребица и др., също и от Република Македония.

В рамките на отделни сесии бяха проведени дискусии с модератори доц. Маргарита Панайотова и гл. ас. Златка Ваклева от Биологическия факултет в качеството им на обучители към Департамента за квалификация и професионално развитие на педагогическите специалисти. Бяха разгледани различни аспекти на гражданското образование в природните науки, като тезите бяха подкрепени с многобройни примери от педагогическата практика.

Пловдивският университет събра за два дни в една зала колеги от всички сфери на образованието, които с активното си участие на конференцията, с професионалните си компетенции и творческия си ентузиазъм показаха правотата на мисълта на Бърнард Шоу за размяната на ябълки и идеи. И всеки от нас си отиде с най-малко една идея повече.

Работилницата за културно наследство „Усети града“ и интерактивна изложба бяха представени във Варна

Светослава МАНЧЕВА

От 28 септември до 3 октомври 2017 г. във Варна се проведе интерактивна работилница за културно наследство „Усети града“ и интерактивна изложба. Организатори на проекта са Асоциацията за култура, етнология и антропология „Медиатор“ – възпитаници на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Събитието се осъществява с финансовата подкрепа на Варна – Европейска младежка столица 2017, в партньорство със Споделено работно място Beehive и Социална чайна.

По време на 6-дневната работилница „Усети града“ екип от талантиливи младежи провокираха и изразяваха творческите си виждания и усещания за градското културно наследство на Варна. Участниците бяха обучени в методи за интерпретация на градското културно наследство и основни методи за водене на хора със зрителни затруднения, което е част от вече утвърдена методология на организаторите. В рамките на 4 интерпретативни лаборатории – обонятелна, тактилна, вербална и аудио-визуална, младежите провокираха усета си за мирис, допир, слух, виждане и как тези усещания са част от градското културно наследство.

Екипната работа на участниците беше затвърдена с реални практически задачи, в които заедно интерпретираха познатото и

непознатото наследство на Варна. Сред участниците има такива, които не са от Варна, и това създаде среда на споделяне на опит и желание за представяне на града по нов и интерактивен начин.

Резултат от екипната работа на участниците е интерактивната изложба, която беше открита на 3 октомври. Изложбата представя по сетивен начин част от градското културно наследство на Варна, авторско творчество и сетивни интерпретации на участниците. По време на откриването над 50 гости бяха водени от кураторите и създателите на платната. Желанията бяха със затворени очи и провокираха сетивата и усещанията си за града чрез допир, слух, обоняние и различни интерпретации на популярни и не толкова популярни части на Варна.

До края на месец октомври

изложбата ще бъде разположена в Социалната чайна на Варна, а след това се очаква тя да гостува в Пловдив, София и други градове в страната.

Събитията са част от Европейски дни на наследството в България, които през 2017 г. са с надслов „Наследство и природа: пейзаж от възможности“ и са представени в Националния календар на събитията.

Информация за събитията по проекта е публикувана на сайта на Асоциацията за култура, етнология и антропология „Медиатор“: <https://aceamediator.wordpress.com>, и във facebook страницата на сдружението <https://www.facebook.com/aceamediator>.

Членовете на „Медиатор“ вече имат солиден опит в интерактивното представяне на културно наследство. През юни 2017 г. в партньорство с Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и Националния център за рехабилитация на слепи – Пловдив, асоциацията организира и успешно проведе проекта „Усети града – подготовка на водачи и реализиране на интерактивен маршрут“, финансиран от община Пловдив, дирекция „Култура и културно наследство“. Тогава над 60 души взеха участие в три отворени и безплатни интерактивни маршрута „Усети града“.

Покана за среща на възпитаниците от първия випуск на Филологическия факултет

Здравейте на всички, които бяха първи в Пловдивския университет, специалност „Българска филология“!

Да, изминаха 40 години от дипломирането на първия випуск. 44 години от първите плахи погледи на тези толкова млади тогава хора, боже, толкова млади, към сградата на Ректората, към непознатите професори и техните асистенти! И 30 години от единствената среща с някои от випуска. Очакваме отново да се срещнем с тези, с които споделяхме толкова много вълнения в продължение на 4 години.

На 3 юни 2017 г. бе организирана среща, на която не дойдоха много колеги, но пък бе уважена от двама силно обичани от

нас преподаватели – проф. Огнян Сапарев и проф. Пеню Пенев.

Беше вълнуващо и много приятно. Спомени, изненади, споделени постижения и съжаление, че не сме успявали да се събира-

ме по-често. И предложение за организиране на нова среща – с надеждата, че ще се отзоват повече хора. Така се стигна и до решението да поканим всички колеги за есенна среща на първия БФ

Студенти от първия випуск филолози с ас. Иван Куцаров (днес професор)

випуск на 28 октомври 2017 година в 11 часа пред Ректората.

Във фейсбук е създаден сайт, в който можете да се регистрирате и заявите желанието си да участвате в юбилейната среща на випуска. Потърсете: „Пловдивски университет, Българска филология, първи випуск“ https://www.facebook.com/groups/1811686889159338/?ref=group_header.

За информация пишете на e-mail: jivkaangelova@abv.bg

Моля, пишете – къде сте, как сте, ще дойдете ли и имате ли информация за други колеги. Почти всички писма ни бяха върнати – адресът бил с давност 40 години.

Живка АНГЕЛОВА,
Факултетен № 1

50 години Дружество на русистите в България

Д-р Енчо ТИЛЕВ

Настоящата 2017 г. е юбилейна за българската русистика, защото се навършват 50 години от основаването на Дружеството на русистите в България. Макар че преподаването на руския език и литература има утвърдени традиции в нашата страна, Дружеството на русистите се учредява едва през 1967 г., като българската организация е една от първите в света от подобен тип. Малко по-късно нашето Дружество е сред учредителите и на Международната организация на преподавателите по руски език и литература (МАПРЯЛ), в която членуват русисти от цял свят. Половинвековният юбилей на българското дружество бе тържествено отбелязан с международната научна конференция „Русистика – вчера, днес, утре“, която се проведе в София от 29.06. до 2.07.2017 г. и в която взеха участие учени от различни държави. Гост на тържествата в София бе и акад. Людмила Вербицкая, която е президент на МАПРЯЛ и на Санктпетербургския държавен университет, с който Пловдивският университет поддържа традиционни добри научни връзки.

Пловдивските русисти отбелязаха юбилея

На 7 октомври юбилеят на Дружеството на русистите бе отбелязан и в пловдивската алма матер, където руският език се изучава още от основаването на Университета. Инициатор и организатор на честването бе гл. ас. Диана Шкодрова, която понастоящем е председател на пловдивския клон на Дружеството на русистите. Тя откри официалната част на тържеството, а с приветствени слова към гостите се обърна също доц. д-р Надя Чернева и доц. д-р Юлиана Чакърова. От името на

деканското ръководство на Филологическия факултет доц. Н. Чернева, която е заместник-декан на Филологическия факултет и директор на Центъра за руски език и култура, пожела на всички бивши и настоящи преподаватели да продължават да разпространяват руската култура и да останат верни на каузата, на която са се посветили. В емоционалното си слово тя не пропусна да благодари и на всички онези преподаватели, благодарение на които руският език не е загубил позициите си в Бъл-

гария и продължава да се изучава активно. Идеята за приемствеността между поколенията русисти бе лиймотивът в словото на доц. Ю. Чакърова, ръководител на катедра „Руска филология“. Тя подчерта, че катедрата се ползва с голямо уважение сред останалите филологически катедри в Пловдив и страната, а високото научно равнище се доказва и от четирите успешни докторски защити на млади докторанти през последните две години.

Свои спомени за миналото на русистиката в Пловдив споделиха също доц. Милена Калудова, доайен на русистиката в Пловдив, и проф. д-р Стефка Георгиева, които в различни години са оглавявали катедра „Руска филология“ в Пловдивския университет. Доц. М. Калудова подчерта, че езикът и литературата не могат и не трябва да се отделят от културата на Русия и тези три „стъба“ трябва да се преподават едновременно.

В края на тържественото събитие бяха връчени грамоти на русистите с особен принос в разпространението на руската култура в България.

Личности, свързани с историята на Пловдив

Роден е през 1852 година в Нови Биджов, Чехия. Инженер, архитект, геодезист, конструктор, най-големият строител на Пловдив. Завършва строителния факултет на Виенската политехника. Участва като доброволец (младши офицер от пионерните войски) в Руско-турската война (1877 – 1878); още преди подписването на Санстефанския мирен договор е изпратен от командването в Пловдив. След Освобождението (1878) и изтеглянето на руските части от Източна Румелия започва частна практика; след това става градски инженер и началник на техническата служба в общината (1878 – 1914).

Проектира и ръководи изграждането на Главното девическо училище (1879 – 1881) и камбанарията „В память освободителям“ към катедралния храм „Св. Богородица“ (1880 – 1881). До 1885 година по негови проекти се изграждат църквите „Св. Георги“ (1881 – 1883), „Св. св. Кирил и

Методий“ (1882 – 1884), камбанарията на църквата „Св. Димитър“ и десетки частни сгради, между които и къщата на Йоаким Груев. Подпомага борбата за Съединението (1885) като безплатен инструктор на гимнастическо-стрелковите дружини. След поредно-

то си участие като доброволец – този път в Сръбско-българската война (1885), отново се връща в Пловдив. Проектира десетки нови сгради, между които къщата на Драган Манчов (1887), на братя Свещарови (1888), на Иван Герджиков (1890), на Иван Андонов (1891). През 1896 – 1897 година проектира и ръководи строител-

ЙОСИФ ШНИТЕР

ството на търговската къща „Орзоди Бак“ на Главната улица, където за пръв път прилага стоманобетон; по негов проект се изграждат хотел „Метропол“, къщата на Константин Найденович (1905 – 1906). Той е проектант и ръководител на строителството на сградата на техническия отдел на Пловдивската община и камбанарията на новата църква „Св. Петка“ (1909 – 1910). Всички сгради, проектирани и построени под негово ръководство, и до днес впечатляват със своята класическа монументалност и красота. Но най-голямото творческо дело на Йосиф Шнитер е генералният регулационен (първият съвременен градоустройствен) план

на Пловдив, изработен през 1888 – 1891 г. и утвърден с княжески указ през 1896 година; с него се решават комуникацията и инфраструктурата на града, създава се стройна зелена система и се съхранява архитектурното наследство. Негово дело е и трасирането на водопровода от с. Дермендере (дн. Първенец) до Пловдив и на съоръженията към него (1889 – 1891). Като общественик е сред инициаторите за създаването на Пловдивското певческо дружество (1896). През 1906 година приема българско поданство. Посвещава 36 години от активния си творчески живот на Пловдив, където и почива през 1914 година. Посмъртно е обявен за почетен гражданин на Пловдив (2006).

Потомка на Йосиф Шнитер е проф. д.н.к. Мария Шнитер – преподавател във Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Текстът е от „Пловдивска енциклопедия“ на Георги Райчевски.

Ботаника за всички – калцифили и

Проф. Стефан СТАНЕВ

На много туристи и любители на природата е правило впечатлението, че еделвайсът в Пирин се среща само в северната варовита част на планината, в района на Вихрен, Казана, Байови дупки и Каменитица, и липсва в южния силикатен (гранитен) дял. В Стара планина също расте само по варовиците, на Козята стена, Кору дере, Зли връх, Триглав и Мазалат. По-наблюдателните планинари са забелязали, че тази закономерност не се отнася единствено до еделвайса, има и други растения в Пирин, които растат в съседство с еделвайса и не се срещат в другите части на планината.

Такива са напр. дребният пирински мак с красивите оранжево-жълти цветове (*Papaver degenii*) и нежната разноцветна каменоломка с розови до розово-червени цветчета (*Saxifraga discolor*). Същото важи и за пиринската (царфердинандова) гъшарка (*Arabis ferdinandicoburgii*), ахтаровата метличина (*Centaurea achтарovii*), пиринския чай (*Sideritis scardica*), планинската раменка (*Anthyllis montana*) и др. Могат да се изброят поне 20 растения, обитаващи в Пирин мраморите в северната част на планината, за които няма съмнение, че определящ фактор за тяхното разпространение тук е варовитият терен. Някои от тези растения се срещат и в други планини на страната и там също растат по варовитите каменливи и скалисти места. Особено характерен пример е съседната Рила планина, изградена от силикатни скали (гранит, гнайс, амфиболит), само в района на Седемте езера, Урдиния циркус, Джендема, Мермера и Йосафица прорязани от варовити (мраморни) жили. И единствено по тези неголеми по площ варовити части на планината се срещат някои от растенията, които обитават варовиците на Пирин. Напр. споменатата разноцветна каменоломка, скален пелин (*Artemisia petrosa*), алпийски окситропис (*Oxytropis campestris*), шпрунерова каменоломка (*Saxifraga spruneri*) и др., общо десетина растения. Същевременно по силикатните скали на Пирин и Рила се срещат растения като мъховидна каменоломка (*Saxifraga bryoides*), карпатска каменоломка (*S. carpatica*), балкански оклоп (*Androsace hedraeantha*), пиренейска и студолюбива тинтява (*Gentiana pyrenaica* и *G. frigida*) и някои други, които растат само на силикатен терен.

Наличието на растения, привързани към варовитите почви, т.е. към почви, съдържащи калций, и към скалните варовити терени с оскъдна почва, както и на растения, които избягват тези местообитания и растат само върху бедни на варовик почви и върху скалистите силикатни терени, е дало повод по този показател те да бъдат определяни като **калцифили** (обичащи варовика) и **калцифоби** (избягващи варовика).

Зависимостта на растенията от варовика в почвата се определя от химическите свойства на калция, и по-точно от неговото регулиращо влияние върху киселинността (pH) на почвата. Богатите на калций почви са основни, с pH, по-голямо от 7, а бедните – кисели, с pH под 6,7. Или казано иначе, калцифилните растения предпочитат почви с основна реакция, а калцифобните – с кисела.

За калцифилните растения по скалистите варовити терени с оскъдна почва и по скалните цепнатини от съществено значение

са физическите свойства на варовиците, които са по-топли, по-сухи и играят ролята на компенсиращ фактор върху господстващите климатични условия. Отдавна е установено, че в центъра на естествения си ареал, където климатичните условия са най-благоприятни за виреенето на даден вид, той е непридирчив към почвените условия. Към периферията на ареала си обаче, където тези условия са по-неблагоприятни, той става по-взискателен към почвата. Класически пример в това отношение е букът, който у нас расте на всякакви терени, докато към северната граница на ареала си, напр. в Англия, е известен като калцифилно растение.

От растителногеографска гледна точка за нас е много интересно, че редица медитерански (средиземноморски) и суб-медитерански растения, за които България е северната граница на разпространението им, са концентрирани изключително по варовитите терени, известни поради това в ботаническата литература като „медитерански оазиси“ или „медитерански енклави“. Такива „медитерански оазиси“ са напр. „Червената стена“ в района на с. Бачково в Родопите, планината Голо бърдо в Югозападна България, районът между Драгоман и Белидие хан, скалите над р. Марица при Белово и Сестримо, околностите на с. Крапец в южните поли на Витоша, Бесепарските ридове, варовиците край Велико Търново и др., където

Еделвайс

се срещат храстова зайчина (*Coronilla emeroides*), плюскач (*Colutea arborescens*), критска дива салата (*Lactuca cretica*), златна раменка (*Anthyllis aurea*), нежна съсънка (*Anemone blanda*), едрочветен равнец (*Achillea ageratifolia*), купанов лук (*Allium cupanii*) и редица други. Споменатите „оазиси“ са убежища и на степни елементи от медитерански произход, като: кахрис (*Cachrys alpina*), горичвет (*Adonis vernalis*), лечебен исоп (*Hyssopus officinalis*), нисък бадем (*Amygdalus nana*), катраника (*Artemisia lobelli*), грудестаруница (*Phlomis tuberosa*) и др. При всички тези случаи варовиците, като по-топли и по-сухи, са вторичен, компенсиращ едафичен фактор на континенталния климат. Остава въпросът дали тези растения са проникнали от юг и са се настанали тук след преминаването на плейстоценските залежвания и стоплянето на климата, или може да се приеме, че отдалечеността на Балканите, респективно и земите на България, от залежанията е дало възможност много стари видове и цели растителни съобщества да се запазят на благоприятни места в реликтни рефугиуми, каквито най-често са именно варовитите терени и дълбоките влажни и защитени от ветровете сенчести долове (Странджа), откъдето те после частично са разширили ареалите си. Наличието по варовитите терени у нас на редица реликтни и ендемични растения, като румелийски трахелиум (*Trachelium rumelianum*), родопска самогризка (*Scabiosa rhodopea*), ниско илаврово бясно дръвче (*Daphne kneorum* и *D. laureola*), персийска морица (*Morina persica*), длановиден ветрогон (*Eryngium palmatum*) и редица други, е несъмнено доказателство за това. Всъщност може би е най-правилно да се приеме, че е съществувала и едната, и другата възможност.

Псамофитите (от гръц. „псамос“ – пясък, и „фитон“ – растение) са растения, които обитават пустинните пясъци и пясъците по крайбрежията на моретата и океаните. У нас те се срещат по черноморските пясъци, по пясъците в района на с. Белослав, Варненско (Дикилиташ), отчасти и по пясъчните ивици на някои от по-големите

калцифоби, псамофити и халофити

ни реки. Специфичните особености на субстрата – подвижността на пясъците и силното нагряване, предизвикващо и усилена транспирация (изпаряване), са довели в процеса на дълга еволюция до изработването у псамофитите на редица приспособления, които им позволяват да съществуват при тези условия. На първо място, това са дългите, бързорастящи и с остри върхове коренища, благодарение на които при засипване на растението с пясък те го пробиват и на повърхността от междувъзлията се развиват нови стъбла и листа. При нашите черноморски псамофити тази особеност може

добре да се наблюдава напр. при разпространените навсякъде по черноморските пясъци растението островърха галилеа (*Galilea mucronata*), коренището на която достига близо метър дължина, и на колхидската острица (*Carex colchica*), с коренище близо 4 м дължина (!). Друго приспособление за избягване на затрупването от пясъка са леките, с хвърчилка или мехурчета плодове, които се разпространяват от вятъра и остават винаги по повърхността на подвижния пясък, без да се засипват дълбоко от него. При силното нагряване край брега на морето много псамофити имат приспособления, намаляващи транспирацията. Такива са плътното окосмяване на растението (напр. при приморската люцерна, *Medicago marina*, разпространена

на петна по пясъците на цялото ни Черноморие), дебелия кутикула със синкав восъчен налеп (напр. при крайморското дивозеле, *Crambe maritima*, растящо главно по пясъците на Северното Черноморие).

От другите характерни наши черноморски псамофити заслужава да се споменат пясъчната лилия (*Pancretium maritimum*), защитено и включено в Червената книга растение, разпространено на места по пясъците южно от Созопол, където повечето от находищата му са включени в територията на резерватите („Пясъчна лилия“ в м. Каваците, „Ропотам“) и защитени зони по Европейската екологична мрежа „Натура 2000“ в България; приморски ветрогон (*Eryngium maritimum*) – също защитено и включено в Червената книга рядко растение, част от находищата на което попада в защитените територии по Черноморието (резерватите „Ропотам“, „Камчия“ и др.) и в защитени зони от Европейската екологична мрежа „Натура 2000“ в България; черноморско плюскавиче (*Silene euxina*), защитено и включено в Червената книга, част от находищата му също влизат в защитените територии и защитени зони от Европейската екологична мрежа „Натура 2000“ в България.

¹ През лятото на 1969 г. имах възможност да посетя местността Силистар, най-южната пясъчна ивица на Българското Черноморие и най-южното находище на пясъчната лилия у нас. Тогава това беше строго охранявана гранична зона, влизането в нея ставаше със специално разрешение и малцина бяха идвали тук. По пясъка, със следи само от стъпките на чайките, имаше типична псамофилна растителност, в състава на която освен пясъчна лилия растяха още морски ветрогон, много редките и защитени видове морски отантус (*Otanthus maritima*), ниска мерезия (*Meresia nana*) и др. Тъкмо поради това Силистар беше обявен за защитена местност. През 2005 г. отново посетих това райско място и бях поразен от видяното: наоколо – десетки леки коли, а в морето и по пясъка гъмжило от народ, в добавка – заведение за кафе, разхладителни напитки, закуски и... купища изсъхнали растения от „разчистването“ на терена... Едно от малкото запазени от човешката експанзия черноморски кътчета беше унищожено!

Пясъчна лилия

Типични псамофити по нашето Черноморие са и житните растения пясъчна тръстика (*Ammophilla arenaria*) и пясъчен класник (*Elymus sabulosus*), растящи по пясъците във вид на високи гъсти туфи.

По крайречните пясъци характерни псамофити са храстите разклонена и петтичинкова ракитовица (*Tamarix ramosissima* и *T. tetrandia*).

За разлика от псамофитите, които зависят от физичните свойства на субстрата – подвижни пясъци, халофитите (от гръц. „хало“ – сол, и „фитон“ – растение) са едафичен екологичен тип, зависим от химичните свойства на почвата. Това са растения, които виреят по богати на соли, главно натриев хлорид (готварска сол), терени, в много случаи неподходящи за виреенето на други растения. В съответствие с това те имат определени физиологични и анатомо-физиологични особености. Физиологичните им особености се изразяват в повишената концентрация на натриев хлорид в клетъчния сок, което води до увеличаване на осмотичното налягане (стигащо при някои растения до 100 атмосфери!), даващо възможност на халофитите да извличат вода от силно концентрирани почвени разтвори. Анатоомо-морфологичната структура на халофитите е сходна с тази на сукулентите:

имат месести стъбла и листа със силно развит воденосен паренхим, в който се натрупва голямо количество вода. По този начин се намалява концентрацията на солите в клетъчния сок, която в противен случай би довела до отравянето на растенията. Към тези типични халофити в нашата природа принадлежи разпространената по влажните засоленни почви по Черноморското крайбрежие, най-вече в района на поморийските солници, европейска стъкленика или солянка (*Salicornia europaea*) – едногодишно тревисто растение с месесто цилиндрично стъбло, обогатено от зелено до червеникаво, и с недоразвити, също тъй месести люсповидни листенца.

По засолените почви у нас се срещат и халофити, които не натрупват соли в клетъчния сок, а ги отделят навън чрез специални солеви жлези и солеви власинки, разположени по повърхността на листата. Когато водата от отделените капчици се изпари, по листата остават белезникави петънца от изкристализираните соли. Към тези халофити от нашите растения принадлежат рядко разпространените по Черноморието растения франкения (*Frankenia pulverulenta*), креса (*Cressa cretica*), елурупус (*Elurupus litoralis*) и някои др.

Има и една група халофити, които също са с високо осмотично налягане и повишена смукателна сила, които обаче се дължат на концентрацията в клетъчния сок не на неорганични соли, а на въглехидрати – затова и те биват наричани гликохалофити, в отличие от същинските халофити, или еухалофитите, и солеотделящите халофити, или кринохалофитите. Такива растения са напр. сantonинов пелин (*Artemisia santonicum*) и монпелийска камфорка (*Camphorosma monspeliaca*), които освен по крайбрежието се срещат и по засоленни почви във вътрешността на страната, напр. по крайселската мера на село Белозем, Пловдивско, което впрочем носи името си от белезникавите засоленни почви в землището си.

Как и защо са създадени някои изкуствени езици

В света съществуват около 6500 езика, от които около 5600 се ползват. Може да се каже, че броят им е достатъчен, но изглежда, не е така – по различни причини постоянно се създават нови езици, които започват да се употребяват, да се пише и съчинява на тях. Ето някои:

Солресол

Създаден е от французи-на Жан Франсоа Сюдром през 1817 година и се основава върху музикалните ноти. Това е един от първите в историята изкуствени езици. Езикът не е много богат – има 7 едносрични думи (толкова, колкото са нотите), 47 двусрични (7 на квадрат), 336 трисрични (7 на куб) и 2268 четирисрични.

Куеня

Куеня е езикът на елфите в произведенията на Толкин, който е избран за негова основа финския. Във „Властелинът на пръстена“ езикът куеня се описва като излязъл от употреба и заемащ положение, съответстващо на латинския в Западноевропейското средновековие. Толкин е разработил пълноценен език с голям речников запас, правила за словообразуване и писменост. На куеня се публикуват няколко списания и са написани дисертации.

Токи пона

Езикът е създаден от канадката Соня Елън Кис. Това е един от най-простите езици – съдържа 120 корена, 5 гласни, 9 съгласни. Всички думи в езика имат множество значения в зависимост от контекста.

В много отношения токи пона наподобява пиджин. Когато хората от различни култури трябва да общуват, те се съсредоточават върху прости специфични неща, които са универсални за човечеството. Токи пона следва принципите на даоизма за прост, честен живот и ненамеса в хода на естествените процеси. Голямо влияние оказват и някои антрополози, привърженици на примитивизма, чиито творби критикуват съвременната цивилизация.

Lingua Ignota

В превод означава „неизвестен език“. Създаден е през 12. век от монахинята Хилдегарда. Запазени са 2 манускрипта с описанието на езика, съдържащи 1011 думи, в по-голямата си част обозначаващи религиозно-мистически категории. Вероятно езикът бил създаден за собствена употреба, защото няма свидетелства от онова време да е известен и

на други хора. Хилдегарда разработила и специална азбука, но непосредствено на езика се е запазил само един надпис от 26 думи, от които 21 са на латински. От останалите пет думи само една се среща в упоменатите манускрипти.

Логлан

Логлан (от първите срички на думите „logical language“) е създаден през 1955 година от Джеймс Кук Браун за проверка на хипотезата на Сапир – Уорф, според която структурата на езика определя мисленето и възприемането на реалността, т.е. хората, говорещи различни езици, възприемат реалността по различен начин. Най-пълното описание на първата версия на езика и свързаните с нея идеи се съдържа в 600-страничната книга „Логлан 1: логическият език“.

Като цяло хипотезата не била потвърдена, но как всъщност тя може да бъде проверена? Който и да е изкуствен език трябва да се усвои от хора, у които на базата на родния език вече са изградени способите за възприемане на света.

Енохиански език

Според свидетелството на Джон Ди, енохианският език бил предаден на 10.03.1582 г. от ангели чрез медиума Едуард Кели. Езикът се употребява при общуване на ангелите с Бог и е наречен така в чест на библейския пророк Енох. Езикът притежава собствена азбука и се използва в магически формули и ритуали. Една от основните форми е „Sigillum Dei“ (Божествени печати), повече (макар и не съвсем справедливо) известни като пентаграми.

Клингонски

Клингонският език е разработен от Марк Оукранд специално за сериала „Стар Трек“. Оукранд е автор и на други извънземни езици, сред които обаче клингонският е най-сполучлив. Съществува Изследователски институт на клингонски език, редовно се печатат речници. На клингонски се пише, преведени са Шекспир и Библията, поставена е дори и опера.

Студентка от Университета е избрана за Мис Пловдив 2017

Победителката **Габриела Топалова** Снимка: **Руслан Йорданов, Plovdiv Time**

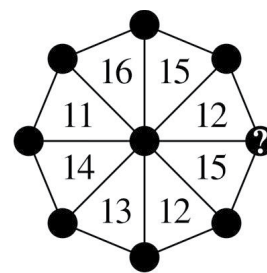
Габриела Топалова която следва българска филология в Пловдивския университет, е новата носителка на приза за красота „Мис Пловдив“. Конкурсът се проведе на 6.10.2017 г. в два кръга, а журито на Visage избра нея в конкуренцията на още 12 момичета. Тя ще представя Пловдив на конкурса „Мис България“.

Габриела Топалова е завършила Френската езикова гимназия „Антоан дьо Сент Екзюпери“, а нейни преподаватели в ПУ коментираха, че тя не само печели награди в конкурси за красота, но е и много добра студентка.

„Пловдивски университет“

ЗАДАЧИ. ПЛОВОДВЪСКАНИЦИ

1. На дадената фигура в черните кръгчета са скрити числата от 1 до 9. Във всеки триъгълник е вписано число, равно на сумата от числата във върховете му. Кое число се намира в кръгчето с въпросителен знак?

2. Турист на поход се движи от понеделник до петък. Всеки ден изминава 2 км повече от предишния, като общо е извървял 70 км. Колко километра е изминал?

- а) 12 км,
- б) 13 км,
- в) 14 км,
- г) 16 км.

Отговор на задачите от предишния брой

1. Във въпросната клетка се намира 16.
2. Ако сега часовникът показва 17 ч., то след 17 часа ще показва 10 ч. Изчислението е просто, като се има предвид, че периодичността е 24 часа:
 $(17 + 17) - 24 = 10$.